

Designing a Model of Components of Community Happiness Concept and Comparison of Iran with Middle Eastern Countries¹

Fariba Shoari

PhD Student in Cultural Management and Planning, Faculty of Management and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Ali Akbar Rezaei²

Assistant Professor of the Department of Cultural Management, Faculty of Management and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Mohammad Saeed Zakai

Professor of Sociology and Cultural Studies, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Abbas Ali Qhaiyomi

Associate Professor, Cultural and Media Management Department, Faculty of Management and Economics, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Ebrahim Ekhlesi

Associate Professor of Sociology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Received: 17 April 2024   Revised: 17 July 2024   Accepted: 20 July 2024

Abstract

This research aims to design a model of community happiness in Iran and compare it with countries in the Middle East. It is a developmental-applicative study in terms of its purpose and falls in the category of mixed exploratory research. In the qualitative stage, semi-structured interviews with experts and thematic analysis technique were used to design the model. Participants included 26 experts who were selected purposefully using the snowball sampling method. Also, in the quantitative section, the research model was validated with confirmatory factor analysis method and Smart PLS software. For this purpose, the views of 384 randomly-selected

---

1. The present article is an extract from the dissertation entitled "Qualitative study of social and cultural aspects of social happiness in urban life". (Extracted from PhD dissertation, defended at Faculty of Management and Economics, Science and Research University, Islamic Azad University, Tehran, Iran)

2. Corresponding Author. Email: sun19717@yahoo.com

citizens of Tehran were sought. Based on the findings of the theme analysis, three levels of micro, medium and macro consisting a total of 9 components were identified for happiness. Further, the findings of the quantitative section confirmed the research model and all the identified variables. In addition, the determination coefficient values for micro, medium and macro level were calculated as 0.624, 0.581 and 0.532, respectively, which are desirable. Also, in this research, international reports were consulted to compare the level of happiness in Iran and the countries of the Middle East. The results suggested that the level of happiness in Iranian society is far from desirable. The results also revealed that community happiness is a multidimensional and complex phenomenon, the improvement of which in the Iranian society calls for considering a set of factors at the micro, medium and macro levels and making necessary plans accordingly.

Keywords: Community Happiness, Comparative Study, Theme Analysis.

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)

طراحی مدل عوامل تشکیل دهنده مفهوم نشاط جامعه و مقایسه تطبیقی ایران با کشورهای خاورمیانه^۱

فریبا شعاری (دانشجوی دکتری تخصصی مدیریت و برنامه ریزی امور فرهنگی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران)

universityfaribashoari@gmail.com

علی اکبر رضایی (استادیار و عضو هیات علمی گروه مدیریت فرهنگی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، نویسنده مسئول)

sun19717@yahoo.com

محمدسعید ذکایی (استاد جامعه‌شناسی و مطالعات فرهنگی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران)

saeed.zokaei@gmail.com

عباسعلی قیومی (دانشیار گروه مدیریت فرهنگی، دانشکده اقتصاد و مدیریت، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران)

a_ghaiyoomi@iau-tnb.ac.ir

ابراهیم اخلاصی (دانشیار جامعه‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران)

eb.ekhlasi@gmail.com

چکیده

این تحقیق از نظر هدف، توسعه‌ای-کاربردی بوده و در زمره تحقیقات آمیخته اکتشافی قرار می‌گیرد. در مرحله کیفی، از روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان و تکنیک تحلیل مضمون برای طراحی مدل استفاده شد. مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها شامل ۲۶ نفر از خبرگان بودند که به صورت هدفمند و با روش گلوله برفی انتخاب شدند. همچنین، در بخش کمی نیز با روش تحلیل عاملی تأییدی و

۱. مقاله حاضر، مستخرج از رساله دفاع شده، با عنوان "مطالعه کیفی زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی نشاط اجتماعی در زندگی شهری" در دانشکده اقتصاد و مدیریت دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران است.

نرم افزار Smart PLS به اعتبارسنجی مدل تحقیق پرداخته شد. بدین منظور، با ابزار پرسش نامه از ۳۸۴ نفر از شهروندان تهرانی که با روش تصادفی ساده انتخاب شدند، نظرخواهی شد. براساس یافته‌های تحلیل مضمون، برای پدیده نشاط سه سطح خرد، میانی و کلان با ۹ مؤلفه شناسایی شد. همچنین، یافته‌های بخش کمی نشان داد که مدل تحقیق و کلیه متغیرهای شناسایی شده مورد تأیید هستند. ضمناً، مقادیر ضریب تعیین برای سطح خرد، میانی و کلان به ترتیب ۰/۶۲۴، ۰/۵۸۱ و ۰/۵۳۲ محاسبه شد که مقادیری مطلوبند. همچنین، در این پژوهش با استفاده از گزارش‌های موجود بین‌المللی به بررسی تطبیقی میزان نشاط در ایران و کشورهای حوزه خاورمیانه پرداخته شد و یافته‌ها نشان داد که سطح نشاط جامعه ایرانی چندان مطلوب نیست. نتایج تحقیق نشان داد که نشاط جامعه پدیده‌ای چندبعدی و پیچیده است که برای ارتقای آن در جامعه ایرانی باید مجموعه‌ای از عوامل در سطوح خرد، میانی و کلان در نظر گرفته شده و متناسب با آنها برنامه‌ریزی‌های لازم انجام شود.

واژگان کلیدی: نشاط جامعه، مطالعه تطبیقی، تحلیل مضمون.

۱. مقدمه

شادی و نشاط به منزله یکی از موضوع‌ها و نیازهای مهم هر جامعه تلقی شده که نقش تعیین‌کننده‌ای در تأمین سلامت فرد و رفاه اجتماعی دارد (زکی، ۱۳۹۹). نشاط یک جنبه بسیار مهم در زندگی و رفاه همه شهروندان است (هویتة آلكاسر^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). همچنین، نشاط و سعادت فردی و اجتماعی، یکی از مهم‌ترین و پررنگ‌ترین آرزوهای بشر در تمام دوره‌های پیشین بوده است و به‌عنوان ضروری‌ترین خواسته‌های فطری و نیازهای روانی انسان‌ها به شمار می‌رود (زکی، ۱۳۹۹). از طرفی، سطح نشاط یک کشور، بینش مهمی درباره رفاه شهروندان ارائه می‌دهد (لیو^۲، ۲۰۲۴). ارتقای نشاط شهروندان به‌عنوان یکی از اهداف برجسته‌ای است که در قوانین اساسی و نظام‌های مدرن جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است (ون، ۲۰۲۳).

1. Huete-Alcocer
2. Liu

علاوه بر این، شادمانی (نشاط) به عنوان یکی از احساسات ریشه‌ای مثبت و بسیار تأثیرگذار بر رفتار فرد، نقش تعیین‌کننده‌ای در تأمین سلامت فرد و جامعه دارد (زکی، ۱۳۹۹).

در دهه‌های اخیر، شور و شوق فزاینده‌ای برای این مفهوم وجود داشته که شادی می‌تواند به‌عنوان سنگ بنای تدوین سیاست‌های عمومی عمل کند (ون^۱، ۲۰۲۳). با توجه به اینکه نشاط تابعی از عوامل مختلف اقتصادی، اجتماعی، نهادی-مدیریتی، زیست‌محیطی، روان‌شناختی، کالبدی و جغرافیایی است، وجود نشاط به‌عنوان یکی از معیارهای پایداری و توسعه جوامع مطرح می‌شود (محسنی و همکاران، ۱۴۰۱). در طول ۵ دهه گذشته، نشاط به‌عنوان یک موضوع تحقیقات علوم اجتماعی و یک هدف بالقوه سیاست عمومی ظاهر شده است (استرلین و اوکونر^۲، ۲۰۲۲). از طرفی، شادی و نشاط، گمشده انسان معاصر و مطلوب مشترک همه انسان‌هاست (پورطالب و همکاران، ۱۴۰۱).

نشاط، سازه‌ای چندبعدی است که در سه وجه هیجانی، شناختی و گرایش به عمل متعهدانه نمود می‌یابد (پورطالب و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین، نشاط فقط یک «احساس خوب» نیست. خیلی بیشتر، نشانه‌ها و ارزش‌های بیولوژیکی قوی را به‌همراه دارد. رهنمودهای درونی، به‌عنوان مثال، دستورالعمل‌ها را ارائه می‌دهد و به ما انسان‌ها اجازه می‌دهد رفتارهایی را برنامه‌ریزی یا اجرا کنیم که امیدواریم از آنها یک نتیجه مطلوب (مفید) به دست آوریم (اسچ^۳، ۲۰۲۲). نشاط احساسی را توصیف می‌کند که به‌صورت بیوفیزیولوژیکی در مغز، ذهن و بدن ظاهر می‌شود (اسچ، ۲۰۲۲). مطالعه علمی دقیق و مداوم موضوع نشاط، شادی و شادمانی در سطح ملی، می‌تواند توجه اهل اندیشه را به میزان نشاط میان مردم و عوامل مرتبط با آن جلب کند و به مدیران و برنامه‌ریزان اجتماعی و فرهنگی در انتخاب سیاست‌های مناسب کمک شایانی کند (زکی، ۱۳۹۹).

---

1. Wan

2. Easterlin & O'Connor

3. Esch

گام نهادن در مسیر توسعه و یا ایجاد جامعه‌ای که در آن آرامش و سعادت محقق شود، به زمینه یا مقدماتی نیاز دارد که با اتکاء به آن، این خواسته محقق شود. از جمله این مقدمات، نشاط است. امروزه به دلایل گوناگون تأمین نشاط، شادی و سرزندگی شهری به یکی از دغدغه‌های اصلی نظام‌های مدیریت شهری به‌ویژه در کشورهای منطقه خاورمیانه تبدیل شده است (وحید و همکاران، ۱۳۹۳). با این وجود، وضعیت کلی نشاط در جامعه ایران مناسب نیست (شریف‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶). پژوهش‌های بین‌المللی انجام‌شده در زمینه «رفاه/ بهزیستی ذهنی» از وضعیت نامناسب ایران از لحاظ شاخص‌های مربوطه حکایت می‌کنند. در «گزارش جهانی شادی» سازمان ملل، رفاه ذهنی در کشورهای مختلف با استفاده از شاخص نشاط عمومی و به‌صورت بازه‌ای از اعداد صفر تا ۱۰ مشخص می‌شود. عدد بزرگتر در این مقیاس، بیانگر سطح رفاه ذهنی بالاتر در کشورهای بررسی‌شده است. براساس گزارش جهانی شادی سال ۲۰۱۶، ایران با سطح نشاط عمومی معادل با عدد ۴/۸ در رده ۱۰۵ در میان ۱۵۷ کشور بررسی‌شده قرار دارد. همچنین، شایان ذکر است این رتبه در جدیدترین گزارش جهانی شادی سال ۲۰۲۳، به ۱۰۱ رسیده است. رتبه‌های جهانی ایران براساس گزارش‌های بین‌المللی در سه سال ۲۰۲۰، ۲۰۲۱ و ۲۰۲۲ به ترتیب ۱۱۸ (۱۵۳ کشور)، ۱۱۸ (۱۴۹ کشور) و ۱۱۰ (۱۴۶ کشور) شده است. در سال ۲۰۲۳ که آخرین گزارش جهانی نشاط است، نمره شادکامی ایران با ۰/۱۲ واحد کاهش به عدد ۴/۸۷۶ رسید و ایران در میان ۱۳۷ کشور بررسی‌شده در این سال، به رتبه ۱۰۱ دست یافت. همچنین، شاخص شادکامی ایران در طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۳ تفاوت چندانی نداشته و نمره شادکامی ایرانیان در حد متوسط بوده است.

در نظریه‌های نوین توسعه، پیشرفت هر جامعه را در گرو استفاده بهینه از نیروی انسانی آن جامعه می‌دانند و در سند ۲۰ ساله جمهوری اسلامی بر لزوم توجه به نیروی انسانی سالم و بانشاط تأکید شده است؛ از آن گذشته در بیانیه گام دوم انقلاب نیز موضوع نشاط مخصوصاً در حوزه‌های کاری مورد تأکید رهبری بوده و به‌عنوان یکی از راه‌حل‌های مشکلات جاری به آن پرداخته شده است. در این بیانیه به موضوع مشارکت مردمی تأکید شده و به مصادیق آن در

سال‌های قبل اعم از شرکت مردمی در انتخابات و مسائل سیاسی، کمک‌رسانی در شرایط بحرانی و غیره اشاره شده است. این مشارکت اجتماعی بعد عمل متعهدانه نشاط اجتماعی است (پورطالب و همکاران، ۱۴۰۱). همچنین، نشاط در جوامع امروزی یک از مسائل کلیدی است که می‌تواند بستر مناسب برای پرورش انسان‌های توانمند و بانرزی را فراهم کرده و زمینه‌ساز رشد و توسعه جوامع باشد. با وجود اهمیت بالایی که برای نشاط جامعه ذکر شده، مفهوم‌سازی کاملی از آن در تحقیقات وجود ندارد که وقتی بحث از نشاط می‌کنیم، بدانیم مفهوم آن دقیقاً چیست و چه ابعاد و مؤلفه‌هایی را دربرمی‌گیرد. از این‌رو، در این تحقیق برای پرکردن خلاء تحقیقاتی موجود و ایجاد یک مدل بومی و کاربردی برای بررسی نشاط در جامعه ایرانی، تلاش شد مدلی برای نشاط جامعه طراحی شود. همچنین، تلاش شد سطح نشاط در جامعه ایرانی با سایر کشورهای خاورمیانه براساس شاخص‌های مدل که آمار و ارقام مربوط به آنها وجود دارد، مقایسه شود. در مجموع، مسئله اصلی تحقیق پاسخ به این سؤالات است: مدل نشاط جامعه چگونه است و چه ابعاد و مؤلفه‌هایی دارد؟ سطح نشاط در جامعه ایرانی در مقایسه با سایر کشورهای خاورمیانه چگونه است؟

۲. مبانی نظری تحقیق

۱.۲. پیشینه پژوهش

عشایری و جهان‌پرور (۱۴۰۲)، در پژوهشی به بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی با روش فراتحلیل پرداخته‌اند. براساس یافته‌هایشان، بین سرمایه اجتماعی، سبک زندگی، سرمایه فرهنگی، عوامل رسانه‌ای، اجتماعی، روانی و عوامل زمینه‌ای و میزان نشاط اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. محسنی و همکاران (۱۴۰۱) نیز، در پژوهشی به ارائه مدل توسعه نشاط اجتماعی با رویکرد فراترکیب پرداخته‌اند. براساس یافته‌ها، نشاط اجتماعی شامل سه بعد شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری، امور اجتماعی و فرهنگی و روابط و حقوق شهروندی با ۲۱ مؤلفه را نشان می‌دهد که با رویکرد کارکردهای شناختی (زیباشناختی کالبدی و منظر شهری، جامعه‌شناختی، روان‌شناسی

جمعی) طراحی شده‌اند. همچنین، طالب‌زاده شوشتری و مزگی‌نژاد (۱۴۰۰) در پژوهشی به بررسی نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن در شهر بیرجند پرداخته‌اند. براساس نتایج، مؤلفه‌های رضایت از زندگی، سلامت اجتماعی، شبکه خویشاوندی، پایبندی به اعتقادات دینی و امید به آینده بیشترین سهم را در نشاط اجتماعی دارند. زکی (۱۳۹۹) در پژوهشی به ارائه چهارچوب و الگویی جامع و یک‌پارچه در تبیین نشاط اجتماعی در ایران پرداخته است. براساس یافته‌ها، عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی شامل دین‌داری، سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی، سرمایه فرهنگی، احساس محرومیت نسبی و طبقه اجتماعی، احساس مقبولیت اجتماعی، آنومی، هوش معنوی و عزت نفس هستند.

براساس یافته‌های پژوهش هزارجریبی (۱۳۹۹)، رابطه بین وضعیت اشتغال (شاغل-بیکار) و پایگاه اجتماعی-اقتصادی با نشاط اجتماعی مثبت و معنادار است. همچنین، متغیرهای فردی عزت نفس، دین‌داری، رضایت از کیفیت زندگی و گذران اوقات فراغت، به ترتیب بیشترین اثر معنادار را بر نشاط اجتماعی دارند. شریف‌زاده و میرمحمد تبار (۱۳۹۶) نیز در مقاله‌ای به بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی در ایران با روش فراتحلیل پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که متغیرهای رضایت از زندگی، عزت نفس، دین‌داری و ارتباط اجتماعی به نسبت سایر متغیرها تأثیر بیشتری بر نشاط اجتماعی دارند. نتایج پژوهش آخوندفیض و ذکائی (۱۳۹۵) نیز نشان داد که درک و تفسیر زنان از شادی در چرخه زندگی ثابت نیست و تجارب نسلی، سیاست جنسیتی و واقعیت بیولوژیک سن چطور در دوره‌های مختلف زندگی تغییراتی را نمایش می‌دهند و در فعالیت‌ها و علایق آنها نمود خارجی می‌یابد. وحیدا و همکاران (۱۳۹۴) نیز در مطالعه‌ای به بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر شادمانی با تکیه بر احساس امنیت اجتماعی در افراد بالای ۱۸ سال شهر کرمان پرداخته‌اند. براساس نتایج این مطالعه، میانگین شادمانی افراد بالای ۱۸ سال شهر کرمان در سطح متوسط است و متغیر احساس امنیت اجتماعی بیشترین نقش را در تبیین شادمانی افراد دارد.

براساس نتایج تحقیق لیو (۲۰۲۴)، عواملی که تأثیر مثبتی بر شاخص شادی و نشاط شهروندان کشور دارند عبارتند از: تولید ناخالص داخلی، سخاوت، امید به زندگی بالا، سخاوت و حمایت اجتماعی. همچنین، فساد بر شاخص شادی تأثیر منفی می‌گذارد. نتایج تحقیق الخطیب^۱ و همکاران (۲۰۲۴) نشان داد که تحول دیجیتال تأثیر مثبت و معناداری بر شادی شهروندان دارد. نتایج تحقیق مینهارت و همکاران (۲۰۲۴) نشان داد که یک رابطه مثبت بین ارزش‌ها و شرایط مدیریت دولتی و نشاط شهروندان وجود دارد. همچنین، نتایج پژوهش هانافی و سالسالیلا (۲۰۲۴) گویای آن است که توسعه انسانی با نشاط شهروندان در اندونزی مرتبط است. دلسیگنور^۲ و همکاران (۲۰۲۳)، در پژوهش خود مدل چندبعدی برای نشاط پیشنهاد دادند که شامل روابط اجتماعی و شادکامی انسانی است، که بیشتر بر شادی لذت‌گرایانه تمرکز می‌کند. این مدل شامل ۳ بعد عاطفی، اخلاقی و ارزیابی سیستم رفاه و همچنین ۵ عامل سیستم رفاه، حالات عاطفی مثبت و منفی، نوع دوستی و خودمحوری است.

براساس نتایج مطالعه دیاز هرناندز^۳ و همکاران (۲۰۲۲)، از دیدگاه روان‌شناختی، نشاط و شادکامی شامل ۳ بعد است: بعد شخصی، بعد بین فردی-رابطه‌ای و بعد زمانی. بعد شخصی شامل شخصیت، عواطف مثبت، سلامتی، انگیزه برای تعیین اهداف شخصی، درگیر شدن در فعالیت‌ها و پوشش نیازهای اساسی و مادی فرد برای لذت بردن از لحظات شاد است. در بعد بین فردی-روابطی، نشاط به حمایت خانوادگی و اجتماعی، روابط، عملکرد اجتماعی و شغلی، غلبه بر و/یا پذیرش ضررهایی مانند مرگ، جدایی، یا ازدست دادن شغل بستگی دارد. در نهایت، بعد زمانی مشخص می‌کند که نشاط می‌تواند با مجموعه‌ای از لحظات شاد و یا با حالت مداوم شادی که در طول زندگی متفاوت است، شکل بگیرد. نتایج مطالعه میرزایی و زنگی‌آبادی (۲۰۲۱) نیز نشان داد که شادمانی شهروندان و شهر شاد دارای ابعاد برنامه ریزی، اقتصادی، مدیریتی و

---

1. El Khatib

2. Delsignore

3. Díaz Hernández

اداری است. همچنین، از بین شاخص‌ها، رفاه و سلامت به‌عنوان شاخص‌ترین شاخص‌ها شناسایی شدند. مدیریت کارآمد، عدالت اجتماعی، سلامت روانی-اخلاقی، حقوق شهروندی، سطح درآمد، کیفیت زندگی، میزان امنیت شهری و داشتن شغل مناسب نیز به‌عنوان مهم‌ترین متغیرها در نظر گرفته شد. پاپاچریستو و رساس^۱ (۲۰۱۹) در مقاله‌ای به مدل‌سازی ظهور زمینه‌شادی در مطالعات شهری پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که کیفیت زندگی، زمینه‌ساز نشاط اجتماعی و شادمانی است و برای مطالعه عوامل مؤثر بر شادمانی، می‌توان عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت زندگی را شناسایی کرد؛ چراکه ارتباط مستقیمی بین این دو وجود دارد. درنهایت، سانگ و همکاران^۲ (۲۰۱۹) در مقاله‌ای با عنوان بررسی رابطه کنترل آلودگی هوا و نشاط اجتماعی نتیجه گرفته‌اند که هوای پاک‌تر از طریق کاهش بیماری‌ها و القای حس وظیفه‌شناسی دولت در قبال شهروندان و کاهش استرس‌های کاری، می‌تواند تأثیر مثبت و معناداری بر نشاط اجتماعی داشته باشد.

بنابراین، تعریف نشاط اجتماعی، یعنی شادمانی‌های فطری و طبیعی که در یک جامعه تبلور پیدا می‌کند. بی تردید این پدیده اجتماعی، از بیرون و درون، زندگی انسان‌ها را تحت تأثیر فراوان قرار می‌دهد. با عنایت به این امر، بی دلیل نیست که درباره موضوع نشاط و عوامل مؤثر بر آن، تحقیقات وسیعی صورت گرفته و مبین آن است که این موضوع در نظر بسیاری از محققان مهم تلقی شده و همواره دغدغه ذهنی آنان بوده است.

۲.۲. چهارچوب نظری تحقیق

از لحاظ تاریخی، رویکرد مطالعه نشاط (شادمانی) از دوران باستان تا تثبیت روان‌شناسی به‌عنوان یک علم در اواخر قرن نوزدهم را دربر می‌گیرد. با توجه به رویکردهای علمی مختلف در زمینه‌هایی مانند فلسفه، الهیات، جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، تعریف منحصر به فرد «نشاط» دشوار است. با این حال، عواملی که در افزایش نشاط نقش دارند، حمایت شخصی، خانوادگی،

1. Papachristou, Rosas-Casals
2. Song et al

اجتماعی و عاطفی است (دیاز هرناوندز و همکاران، ۲۰۲۲). نشاط و شادمانی، به عنوان یک پیامد مهم در احساس رضایت شغلی و خوشبختی انسان مطرح است که نه تنها زندگی شخصی؛ بلکه جنبه های اجتماعی حیات ما یعنی کنش ها و ارتباطاتی را که با دیگران برقرار می کنیم، تحت تأثیر خود قرار می دهد (ون پراگ و همکاران، ۲۰۰۴).

لیوبو میراسکی^۱ (۲۰۰۱)، نشاط را تعادل بین تجربه های هیجانی مثبت و منفی در طول یک دوره زمانی می داند. وینهون^۲ (۱۹۸۸)، معتقد است: «نشاط به درجه یا میزانی اطلاق می شود که شخص درباره مطلوبیت کل زندگی خود قضاوت می کند؛ به عبارت دیگر نشاط یا شادی به این معناست که فرد به چه میزان زندگی خود را دوست دارد» (احمدی و همکاران، ۱۳۹۶). بر پایه رویکرد داینر^۳ و همکاران (۲۰۰۵)، نشاط شامل ارزشیابی هایی است که افراد از خود در زندگی به عمل می آورند. این ارزشیابی ها می تواند جنبه شناختی (قضاوت هایی که درباره خشنودی از زندگی صورت می گیرد) و جنبه عاطفی (شامل خلق و هیجان هایی که در واکنش به رویدادهای زندگی ظاهر می شود) داشته باشد. بر پایه این رویکرد، نشاط و شادکامی از چهار مؤلفه خشنودی از زندگی، خلق و هیجان های مثبت و خوشایند، نبود خلق و هیجان های منفی و حرمت خود و احساس شکوفایی تشکیل می شود.

نشاط حالت ذهنی ای است که به حداکثر رساندن عملکرد و دستیابی به پتانسیل ها را امکان پذیر می کند (پرایس جنز و لیندسی^۴، ۲۰۱۴). فیشر^۵ (۲۰۱۰) نشاط را احساس مثبت و تمایل فرد به تفکر با روشی خوش بینانه تعریف کرد. از دیدگاه المکتوم^۶ (۲۰۱۷)، نشاط به عنوان یک مفهوم به حالتی اطلاق می شود که در آن افراد یا نیروهای کار احساس راحتی، اطمینان و

---

1. Miraski

2. Winhaun

3. Diener

4. Pryce-Jones & Lindsay

5. Fischer

6. Al Maktoum

امنیت می‌کنند. همچنین، به اعتقاد پرادهام^۱ و همکاران (۲۰۱۸) نشاط به عنوان یک آرمان کلی نگر شناخته می‌شود که شکلی تجمعی از احساسات و خلق و خوی رضایت بخش، داشتن نگرش مثبت و همچنین رویکرد سازنده نسبت به زندگی از جمله رفاه است؛ به عبارت دیگر نشاط تجربه‌ای ذهنی است که براساس آن، افراد خودشان را شاد و ناراحت در نظر می‌گیرند و براساس آن، یک زندگی و جامعه خوب را تشکیل می‌دهند؛ به گونه‌ای که افراد شاد از عزت نفس، حس کنترل و خوش بینی برخوردارند (سمدو^۲ و همکاران، ۲۰۱۷).

از دیدگاه دورکیم^۳، رضایت از زندگی تابع نوع، شدت و چگونگی روابط اجتماعی^۴ است. به نظر دورکیم در جریان انتقال از همبستگی مکانیکی به ارگانیکی، ارزش‌های جمعی تضعیف می‌شوند، تعهد افراد به جامعه کاهش می‌یابد (ربانی و همکاران، ۱۳۸۸). اینگلهارت^۵ با تأکید بر دیدگاه الگوی تطابق آرزو با وضعیت عینی مدعی است احساس سعادت بازتاب توازن میان آرزوهای شخص و وضعیت اوست؛ (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۲۴) زیرا توازن بین نیازها با آرزوها از یک سو و انجام آنها از سوی دیگر، پیوسته برهم می‌خورد و مجدداً تطابق می‌یابد. «آرجیل»^۶ معتقد بود شادمانی چهار جزء دارد که عبارتند از: احساس خوشی، رضایت از زندگی و نداشتن اضطراب و در نهایت افسردگی؛ در واقع این تعریف همان تعریف پیشین است، لیکن کمی تخصصیتر و محدودتر شده است؛ مطابق این تعریف، اگر شما در هفته گذشته احساس مثبت و احساس رضایت از زندگی داشته و کمتر احساس اضطراب یا افسردگی کرده‌اید، شادمان‌ترید

1. Pradhan

2. Semedo

3. Émile Durkheim (April 15, 1858 Épinal France - November 15, 1917 (aged 59) Paris France) was one of the best known French social scientist of the division of labor, anomie, mechanical and organic solidarity, methodology religion

4. Social Relationship

5. Ronald F. Inglehart (5 September 1934, United States – 8 May 2021, United States) was an American political scientist specializing in comparative politics

6. Michael Argyle (11 August 1925, Nottingham – 6 September 2002) was one of the best known English social psychologists of the Life · Work · Communication cycle · Psychology of religion

(عابدی، ۱۹: ۱۳۸۳). به علاوه به اعتقاد آرجیل روابط مثبت با دیگران، هدفمند بودن زندگی، رشد شخصی و دوست داشتن دیگران از اجزای شادمانی هستند. وی معتقد بود که عواطف منفی متعددی در انسان وجود دارد (از قبیل: خشم، اضطراب، افسردگی و غیره)؛ اما درحقیقت فقط یک عاطفه مثبت وجود دارد که به عنوان شادی از آن یاد می شود. شادی نه تنها به سطح بالایی از عاطفه یا هیجان مثبت بستگی دارد؛ بلکه به سنجش عمیق تر رضایت کلی از زندگی نیز وابسته است. هیجانان بسیار مثبت ممکن است کوتاه مدت باشند؛ اما رضایت (یا به عبارتی نشاط) می تواند درازمدت باشد. بنابراین، می تواند هدفی واقع بینانه برای وجود انسان باشد (آرگاریل، ۳۲: ۱۳۸۳).

نتایج بررسی پیشینه تحقیق و مبانی نظری نشان داد که مفهوم سازی کامل از مفهوم نشاط در جامعه وجود ندارد و اینکه مفهوم دقیق این پدیده چیست و چه ابعاد و مؤلفه هایی می تواند داشته باشد، هنوز کمتر شناخته شده است. از طرفی، با توجه به شرایط بومی ایرانی، تعدادی از متغیرها می تواند در نشاط افراد مؤثر باشد که درباره این عوامل نیز آگاهی چندانی وجود ندارد. در مجموع، برای پرکردن خلاء تحقیقاتی موجود و ارائه یک مدل بومی و کاربردی و همچنین با توجه به محدودیت مبانی علمی موجود برای ایجاد مدل، در این تحقیق از روش مصاحبه نیمه ساختاریافته با خبرگان و تکنیک تحلیل مضمون برای طراحی مدل نشاط جامعه استفاده شد.

۳. روش پژوهش

هدف پژوهش حاضر، طراحی مدل عوامل تشکیل دهنده مفهوم نشاط جامعه و بررسی تطبیقی ایران با کشورهای حوزه خاورمیانه است. این تحقیق از نظر هدف، توسعه ای-کاربردی است. چون یافته های تحقیق می تواند برای بهبود سطح نشاط در جامعه ایرانی و ارتقای سیاست گذاری در این حوزه استفاده شود، از نوع کاربردی است. از طرف دیگر، از آنجاکه محقق به دنبال آن است که تئوری ها و مبانی علمی موجود در زمینه نشاط جامعه را توسعه دهد، پژوهش توسعه ای محسوب می شود. همچنین، تحقیق از نوع تحقیقات آمیخته اکتشافی است. در طرح های تحقیق

آمیخته اکتشافی، پژوهشگر درصدد زمینه‌یابی درباره «موقعیت نامعین» است. برای این منظور ابتدا به گردآوری داده‌های کیفی می‌پردازد. انجام این مرحله او را به توصیف جنبه‌های بی‌شماری از پدیده هدایت می‌کند. با استفاده از این شناسایی اولیه، امکان صورت‌بندی فرضیه (هایی) درباره بروز پدیده مطالعه‌شده فراهم می‌شود. در مرحله بعدی، پژوهشگر می‌تواند از طریق گردآوری داده‌های کمی، فرضیه (ها) را آزمایش کند. بنابراین، در این نوع طرح‌های تحقیق آمیخته، به داده‌های کیفی اهمیت بیشتری داده می‌شود؛ علاوه بر آن در توالی گردآوری داده‌ها ابتدا داده‌های کیفی و سپس داده‌های کمی گردآوری می‌شوند. بالاخره، پژوهشگر بر مبنای یافته‌های حاصل از داده‌های کیفی، سعی دارد که داده‌های کمی را گردآوری کند تا تعمیم‌پذیری یافته را میسر کند (بازرگان هرندی، ۱۳۸۷). در مرحله کیفی از روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان و تکنیک تحلیل مضمون برای تشکیل مدل و در مرحله کمی از روش تحلیل عاملی تأییدی برای تأیید اعتبار مدل استفاده شد.

در مرحله کیفی تحقیق از مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان و تکنیک تحلیل مضمون استفاده شد. تکنیک تحلیل مضمون، در شش گام اجرا می‌شود: آشنایی با متن، ایجاد کدهای اولیه و کدگذاری، جست‌وجو و شناخت مضامین، ترسیم شبکه مضامین، تحلیل شبکه مضامین و نهایتاً تدوین گزارش.

این تکنیک زمانی آغاز می‌شود که تحلیل‌گر به دنبال شناخت الگوهای معانی و موضوعات در داده‌ها باشد؛ البته ممکن است این کار در طول جمع‌آوری داده‌ها نیز اتفاق بیفتد. نقطه پایان این فرایند نیز تهیه گزارشی از محتوا و معانی الگوها و مضامین، در داده‌ها است. بنابراین، تکنیک تحلیل مضمون، فرایندی است که طی زمان شکل می‌گیرد و نباید با عجله اجرا شود (براون و کلارک، ۲۰۰۶). به علاوه، این فرایند فرایندی خطی نیست؛ زیرا تحلیل مضمون، مستلزم فرایندی رفت‌وبرگشتی در کل مجموعه داده‌هاست.

گام‌های انجام شده برای طراحی مدل تحقیق با تکنیک تحلیل تم براساس نظر براون و کلارک^۱ (۲۰۰۶) در ادامه ارائه شده است.

گام اول- آشنایی با داده‌ها: در این تحقیق، بعد از اینکه محققان با خبرگان مصاحبه انجام دادند، نسبت به بررسی و استخراج محتوای آنها اقدام کردند. بدین منظور، متن تک تک مصاحبه‌ها بررسی و تحلیل شدند و محتوای آنها استخراج شد؛ البته محققان برای کسب اطمینان از اینکه بررسی مصاحبه‌ها با دقت انجام شده و جهت ممانعت از خطاهای احتمالی، نسبت به بررسی مجدد مصاحبه‌ها در بازه زمانی ۲ هفته پرداختند. همچنین، محققان تلاش کردند که در زمان استخراج محتوای مصاحبه هیچ‌گونه پیش‌داوری نداشته باشند؛ البته در مواردی که درک مطالب ابهام وجود داشت، محققان با برقراری تماس مجدد با خبرگان ابهامات را رفع کردند.

گام دوم- ایجاد کدهای اولیه: در گام دوم، محققان به شناسایی و تعیین کدهای اولیه اقدام نمودند. کدها مربوط به ویژگی داده‌ها است که از نظر محقق جالب به نظر می‌رسد (براون و کلارک، ۲۰۰۶). در این گام، محققان برای هر نکته یا متنی مطرح شده که به موضوع خاصی اشاره داشت، یک کد در نظر گرفتند. محققان با انجام فرآیند رفت و برگشتی تلاش کردند که از استخراج تمام کدها اطمینان حاصل کنند.

گام سوم- جست‌وجوی مضامین: پس از استخراج و شناسایی کدها، در این گام نسبت به دسته‌بندی کدهای شناسایی شده در قالب مضامین اقدام شد. در این گام، محققان تلاش کردند تا کدهایی را که از نظر مفهومی و محتوایی با هم اشتراک داشتند شناسایی کرده و پس از ترکیب آنها نسبت به ایجاد مضامین اقدام کردند.

گام چهارم- بازبینی مضامین: پس از تعیین مضامین، در این گام محققان نسبت به بازبینی آنها اقدام کردند. این گام شامل دو قسمت بازبینی و تصفیة مضامین است. قسمت اول مربوط به بازبینی در سطح خلاصه‌های کدگذاری شده است. در قسمت دوم، اعتبار مضامین در رابطه با

مجموعه داده‌ها بررسی می‌شود. در این گام، تا زمانی که نقشه مضامین ایجاد نشود، نمی‌توان به گام بعدی رفت؛ در شرایطی که نقشه مضامین با مجموعه داده‌ها هم‌راستایی نداشته باشد، محققان باید دوباره برگردند و کدگذاری را تا زمان ایجاد یک نقشه مضامین مطلوب ادامه دهند.

گام پنجم- تعریف و نام‌گذاری مضامین: در این گام، محققان پس از ایجاد یک نقشه رضایت‌بخش از مضامین، دسته‌های مضامین را نام‌گذاری کردند.

گام ششم: تهیه گزارش: در نهایت، گزارش نهایی فرآیند انجام گرفته برای تحلیل داده‌ها با تحلیل مضمون انجام شد.

در این پژوهش مشارکت‌کنندگان در مصاحبه‌ها، شامل ۲۶ نفر از خبرگان بودند که به شکل هدفمند و با روش گلوله برفی انتخاب شدند. انجام مصاحبه با خبرگان تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. شرایط انتخاب خبرگان دانشگاهی دارا بودن حداقل یک پژوهش در حوزه موضوع تحقیق، مدرک دکتری و تحصیل در زمینه‌های مرتبط با موضوع تحقیق بود. مصاحبه‌ها براساس یک پروتکل از پیش تهیه شده و در بازه زمانی حدود ۴۰ تا ۶۰ دقیقه‌ای انجام شد. پس از پایان مرحله کیفی، از ۴ نفر از خبرگان درباره یافته‌ها سؤال شد که با انجام تغییرات جزئی نتایج به تأیید آنها رسید.

جدول ۱- ویژگی‌های نمونه آماری

مأخذ: مشخصات افراد نمونه آماری در پژوهش

تعداد	ویژگی
جنسیت	
۲۰۱	مرد
۱۸۳	زن
تحصیلات	
۱۱۲	دیپلم و زیردیپلم
۲۰۲	کارشناسی

ویژگی	تعداد
کارشناسی ارشد و بالاتر	۷۰
سن	
زیر ۳۰ سال	۸۱
بین ۳۰ تا ۴۰ سال	۹۱
بین ۴۰ تا ۵۰ سال	۵۹
بیش از ۵۰ سال	۵۳

در مرحله دوم تحقیق، جامعه آماری شامل شهروندان تهرانی بودند که حجم نمونه با روش کوکران ۳۸۴ نفر محاسبه شده و از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای انتخاب افراد نمونه استفاده شد. همچنین، برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه طراحی شده با طیف ۵ تایی لیکرت استفاده شد که ۴ نفر از خبرگان روایی آن را تأیید کردند. همچنین، مقدار پایایی پرسش‌نامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۳۲ محاسبه شد که مقداری مطلوب است. در این مرحله، برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و تأیید اعتبار مدل از روش تحلیل عاملی تأییدی و نرم‌افزار Smart PLS استفاده شد. پیش از انجام محاسبات روش تحلیل عاملی تأییدی، کفایت حجم نمونه با بهره‌گیری از شاخص KMO و آزمون بارتلت و همچنین، وضعیت نرمال بودن داده‌ها با آزمون کولکوگروف-اسمیرنوف بررسی شد که براساس نتایج، حجم نمونه کافی بود و با توجه به غیر نرمال بودن داده، انجام محاسبات تحلیل عاملی تأییدی با نرم‌افزار Smart PLS انجام شد.

پس از تأیید مدل تحقیق، براساس شاخص‌های مدل که ارقام مربوط به آنها در شاخص‌های بین‌المللی ۲۰۲۳ موجود بود، به بررسی تطبیقی میزان نشاط در ایران و کشورهای حوزه خاورمیانه پرداخته شد. در گزارش جهانی شادی ۲۰۲۳ مؤلفه‌های زیر، به تفصیل بررسی شده است: درآمد^۱، سلامتی^۲، حمایت اجتماعی^۳ (داشتن پشتیبان در شرایط اضطرار)، آزادی در تصمیم‌گیری‌های

1. Income

2. Health

3. Social support, or having someone to count on in times of trouble.

کلیدی (مهم) زندگی^۱، سخاوت^۲ و درنهایت فقدان فساد^۳. کلیه شاخص‌های بین‌المللی استفاده شده در مدل نهایی تحقیق موجود است.

۴. یافته‌های پژوهش

۴.۱. یافته‌های تحلیل مضمون

هدف این پژوهش، طراحی مدل عوامل تشکیل‌دهنده مفهوم نشاط جامعه است. بدین منظور، داده‌هایی که از روش مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با خبرگان حاصل شد، با تکنیک تحلیل مضمون تجزیه و تحلیل شد. در جدول ۲، چند نمونه از متن مصاحبه‌ها و کدهای استخراج شده قابل مشاهده است.

جدول ۲. نمونه‌ای از متن مصاحبه‌ها و کدهای استخراج شده

مأخذ: مصاحبه‌های افراد نمونه آماری در پژوهش

کد شناسایی شده	متن مصاحبه
عزت نفس	«اگر افراد یک جامعه در زندگی فردی و اجتماعی خود عزت نفس داشته باشند، بانشاطتر هستند. تجارب کشورهای پیشرفته نشان‌دهنده این مطلب است. بنابراین، باید مدیران و سیاست‌گذاران تلاش کنند تا حدممکن عزت نفس افراد جامعه را بالا ببرند.»
امید به آینده	«متأسفانه شاهدیم که به دلایل متعدد، سطح امید به آینده در افراد کاهش پیدا کرده و این مسئله در نسل جوان کشور حادتر است. قطعاً این موضوع تأثیری منفی بر سطح نشاط موجود در جامعه دارد و مانع از به کارگیری تمام پتانسیل‌های کشور برای ساختن آینده‌ای بهتر می‌شود.»
آزادی در تصمیم‌گیری‌های کلیدی (مهم) زندگی	«افراد تمایل دارند که تصمیم‌های مهم در زندگی فردی و اجتماعی خود را بدون دخالت دیگران و براساس تمایلات و منطق خود بگیرند و هرگونه خللی در این زمینه فرد را سرخورده و بی‌انگیزه می‌کند.»

1. Freedom to make Life Choices “Are you satisfied or dissatisfied with your freedom to choose what you do with your life?”

2. Generosity

3. Perception of Corruption

هدفمندی زندگی	«انسان‌ها میل دارند برای خود اهداف والایی داشته باشند که مسیر زندگی‌شان را تعیین کند. برای جوامع هم همین‌طور است. درکل هدفمندی باعث می‌شود فرد بانگیزه و بانشاط‌تر باشد.»
اخلاق‌مداری	«وجود اخلاق در روابط بین فردی و حتی اخلاق‌مداری فردی کیفیت زندگی و روابط اجتماعی در جوامع را ارتقاء می‌دهد و افراد حس مثبت و بهتری دارند و تمایل بیشتری برای انجام فعالیت‌های جمعی و گروهی نشان می‌دهند.»
اعتماد متقابل و حمایت اجتماعی	«انسان‌ها موجوداتی اجتماعی هستند و یکی از مهم‌ترین مواردی که به آنها نشاط می‌دهد، مشارکت و فعالیت مؤثر در اجتماع است. اینکه افراد در جوامع حامی و پشتیبان هم باشند و بتوانند به هم اعتماد کنند، باعث می‌شود آنها بتوانند نیاز به اجتماعی بودن را به بهترین شکل رفع کنند و بانشاط‌تر باشند.»
دسترسی به مراکز ورزشی و تفریحی	«در کشور به‌نسبت جمعیت، مراکز تفریحی و ورزشی مناسب برای افراد در دسترس نیست و نسبت سرانه این‌گونه فضاها به جمعیت کم است. این درحالی است که ورزش و تفریح، عوامل بسیار مهمی در نشاط اجتماعی جامعه و روحیه کار و فعالیت در افراد است.»
دسترسی به اینترنت باکیفیت	«امروزه، اینترنت نقش مهمی در زندگی افراد ایفا می‌کند و دسترسی به اینترنت باکیفیت باعث می‌شود افراد با زمان کمتر بتوانند امور زندگی خود را پیش ببرند؛ حتی وجود شبکه‌های اجتماعی نیز که وابسته به اینترنت است، در نشاط جامعه تاثیرگذار است.»

در این پژوهش، پس از تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه با استفاده از روش تحلیل مضمون، یافته‌های مربوط به نشاط جامعه دسته‌بندی شد. در این راستا، پس از پایان مرحله کدگذاری، کدهای مشابه کنار یکدیگر قرار داده شدند تا درباره نحوه ترکیب و تلفیق کدهای مختلف جهت تشکیل مضامین پایه تصمیم‌گیری شود. پس از آن، علاوه بر اینکه نام اولیه برای مضامین پایه انتخاب شد، درباره مرتبط بودن هر کدام از این مضامین اولیه با کدهای شناسایی شده و همچنین سؤالات تحقیق بررسی‌های بیشتری انجام شد. در این گام، مضامین پایه و کدها در چند مرتبه مرتب و بازبینی شدند تا در نهایت، جمع‌بندی انجام شد. در مرحله بعدی، ماهیت هر مضمون پایه به شکل دقیق‌تر شناسایی شده و نام مناسب برای مضامین انتخاب شد. پس از شناسایی شدن و نام‌گذاری مضامین پایه، مضامین سطح بالاتر یعنی مضامین سازمان‌دهنده

شناسایی شدند. بدین منظور، ابتدا مضامین اصلی که وجه اشتراک زیادی با هم داشته یا بر محور یک موضوع خاص قرار داشتند، با هم ترکیب شده و مضامین سازمان‌دهنده را ایجاد کردند. مضامین سازمان‌دهنده در واقع مضامین پایه مشابه را خوشه‌بندی می‌کنند. سپس، مضامین سازمان‌دهنده نیز به همین صورت دسته‌بندی شده و ذیل مضامین فراگیر یعنی نشاط جامعه قرار گرفتند.

در جدول ۳، نتایج تحلیل مضمون قابل ملاحظه است.

جدول ۳. نتایج تحلیل مضمون

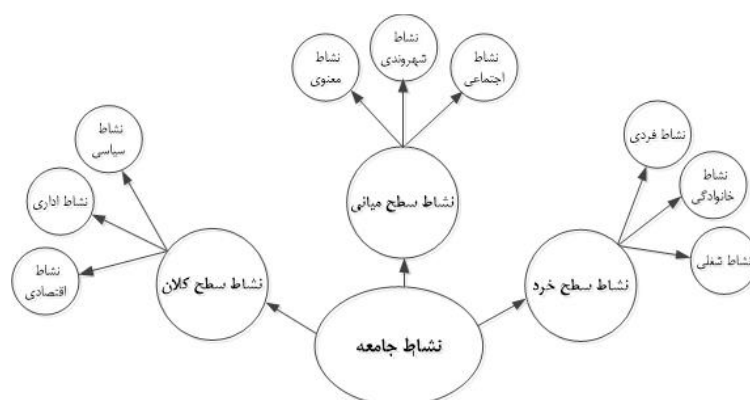
مأخذ: متون مصاحبه‌های افراد نمونه آماری در پژوهش

کد	مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
عزت نفس	نشاط فردی	سطح خرد	نشاط جامعه
امید به آینده			
دوری از افسردگی			
استرس پایین			
آزادی در تصمیم‌گیری‌های کلیدی (مهم) زندگی			
رضایت از زندگی خانوادگی	نشاط خانوادگی		
ازدواج آسان و پایدار			
دسترسی به شبکه خویشاوندان			
سبک زندگی	نشاط معنوی		
هدفمندی زندگی			
اخلاق‌مداری			
پایبندی به امور دینی و مذهبی			
سهیم شدن در خوشبختی دیگران			
نوع دوستی و انسان‌دوستی			

کد	مضامین پایه	مضامین سازمان دهنده	مضامین فراگیر
مقبولیت اجتماعی	نشاط اجتماعی		
اعتماد متقابل و حمایت اجتماعی			
احساس امنیت اجتماعی			
ارتباطات دوستانه			
سخاوت و بخشندگی			
عدم مقایسه اجتماعی			
کیفیت زندگی			
عضویت در گروه‌های مدنی و کار داوطلبانه			
جمع‌گرایی و مشارکت در اجتماع			
خشونت‌پرہیزی	نشاط شهروندی	سطح میانی	
رعایت حقوق شهروندی			
دسترسی به خدمات سلامت			
دسترسی به مراکز ورزشی و تفریحی			
رعایت حریم خصوصی			
دسترسی به خدمات آموزشی و تحصیلی			
دسترسی به اینترنت باکیفیت			
محیط زیست سالم	نشاط شفلی		
دسترسی به شغل مناسب			
درآمد کافی			
دسترسی به اوقات فراغت کافی			
بازنشستگی مطلوب	نشاط سیاسی	سطح کلان	
مشارکت در انتخابات و رویدادهای سیاسی			
هویت ملی			

کد	مضامین پایه	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین فراگیر
دسترسی به رسانه	نشاط اداری		
اعتماد به نهادهای دولتی و افراد			
خدمات الکترونیک			
فقدان فساد			
دیوان‌سالاری محدود			
دسترسی به خدمات اداری			
سرانه تولید ناخالص داخلی	نشاط اقتصادی		
تورم پایین			
قدرت خرید مایحتاج مورد نیاز			
دسترسی به بیمه مناسب			
خدمات تأمین اجتماعی			

در نهایت، براساس نتایج روش تحلیل مضمون و گام‌های انجام‌شده، مدل نشاط جامعه ایجاد شد که در شکل ۱ قابل ملاحظه است.

شکل ۱. شبکه مضامین نشاط جامعه براساس نتایج تحلیل مضمون

(منبع: یافته‌های تحقیق)

۲.۴. یافته‌های روش تحلیل عاملی تأییدی

پس از انجام تحلیل مضمون، برای اعتبارسنجی الگوی استخراج شده، از ۳۸۴ نفر از شهروندان تهرانی با ابزار پرسش‌نامه نظرخواهی شد. داده‌ها با روش تحلیل عاملی تأییدی تجزیه و تحلیل شدند. در ابتدا برای انجام تحلیل عاملی تأییدی، باید بررسی شود که نمونه‌ها از کفایت لازم برخوردارند یا خیر. بدین منظور، آزمون بارتلت انجام و شاخص KMO محاسبه شد. نتایج بررسی کفایت نمونه در جدول ۴ بیان شده است. همان‌طور که قابل ملاحظه است، مقدار شاخص KMO بیشتر از ۰/۶ و نزدیک به عدد ۱ و ضریب معناداری آزمون بارتلت کمتر از ۰/۰۵ است که نشان‌دهنده تحلیل عاملی برای شناسایی ساختار و مدل عاملی مناسب است.

جدول ۴. آزمون بارتلت و شاخص KMO

۰/۸۰۴	آزمون KMO	
۱۰۲۵/۱۵۰	χ^2	آزمون بارتلت
۲۵	مقدار	
۰/۰۰۰	درجه آزادی	
	سطح معناداری (Sig)	

پس از تأیید کفایت حجم نمونه، وضعیت روایی و پایایی با روش‌های آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بررسی شد. مقدار پایایی در صورتی که بیشتر از مقدار ۰/۷ باشد، مورد قبول است. همان‌گونه که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، تمام سازه‌های مدل از پایایی مناسبی برخوردار هستند.

جدول ۵. مقادیر آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی

سطح کلان	سطح میانی	سطح خرد	پایایی
۰/۸۴	۰/۸۱	۰/۸۲	آلفای کرونباخ
۰/۸۶	۰/۸۳	۰/۸۵	پایایی ترکیبی

در ادامه، روایی همگرا و واگرا بررسی شد. معیار AVE یکی از شاخص‌های مهم روایی همگراست که میزان همبستگی بین یک سازه با شاخص‌های خود را نشان می‌دهد که هرچه این همبستگی بیشتر باشد، برازش نیز بهتر است. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) شاخص AVE را برای روایی همگرا معرفی و بیان کردند که شاخص AVE زمانی که بیشتر از ۰/۵ باشد، بیانگر روایی همگرای قابل قبول است. همان‌طور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود، مقدار AVE محاسبه شده برای همه سازه‌های مدل قابل قبول است.

جدول ۶. مقادیر شاخص AVE

متغیرها	شاخص AVE
سطح خرد	۰/۷۳
سطح میانی	۰/۶۹
سطح کلان	۰/۷۵

همچنین، روایی واگرا بیانگر وجود همبستگی‌های جزئی میان شاخص‌های یک سازه و شاخص‌های مربوط به سازه‌های دیگر است. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) بیان کردند که روایی واگرا زمانی مناسب است که مقدار محاسبه شده AVE برای هر سازه، مقداری بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه‌های دیگر (مربع مقدار ضرایب همبستگی بین سازه‌ها) داشته باشد. در جدول ۷، ماتریس سنجش روایی واگرا قابل ملاحظه است که نشان می‌دهد قابل قبول است.

جدول ۷. ماتریس سنجش روایی واگرا

ابعاد	سطح خرد	سطح میانی	سطح کلان
سطح خرد	۰/۸۱۵		
سطح میانی	۰/۳۸۵	۰/۷۹۸	
سطح کلان	۰/۴۰۳	۰/۳۴۹	۰/۸۴۳

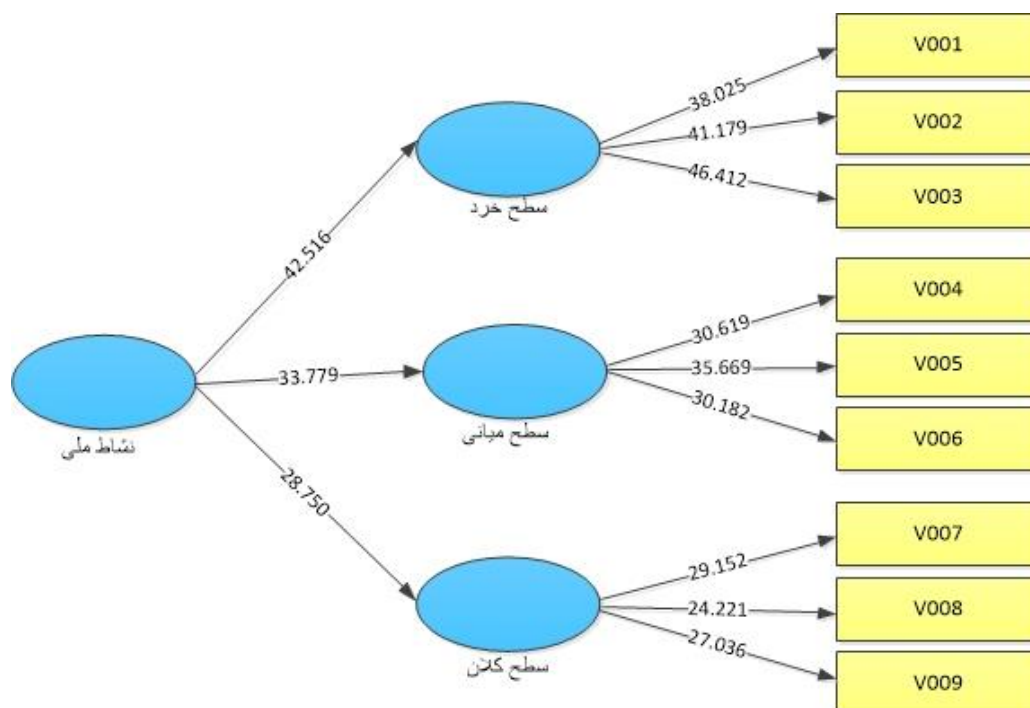
همچنین، برای برازش الگوی ارائه شده، ۷ شاخص برازش برای متغیرهای مکنون محاسبه شد که در جدول ۸ قابل مشاهده است و نشان می‌دهد که شاخص‌ها وضعیت مطلوبی دارند.

جدول ۸. شاخص‌های برازش مدل

مقدار مناسب	سطح کلان	سطح میانی	سطح خرد	
کمتر از ۵	۴/۱۹	۳/۹۵	۳/۹۶	χ^2/df
کمتر از ۰/۰۸	۰/۰۵	۰/۰۷	۰/۰۶	میانگین مجذور خطاهای مدل ^۱
نزدیک به صفر	۰/۱۱	۰/۱۰	۰/۰۹	متوسط باقی مانده‌ها
نزدیک به یک	۰/۸۸	۰/۹۰	۰/۹۳	ارزیابی مقدار نسبی واریانس و کوواریانس ^۲
بزرگتر از ۰/۹	۰/۹۳	۰/۹۰	۰/۹۲	مقادیر CFI
بزرگتر از ۰/۸	۰/۸۳	۰/۸۵	۰/۸۷	مقادیر NFI
بزرگتر از ۰/۹	۰/۹۲	۰/۹۴	۰/۹۱	مقادیر NNFI

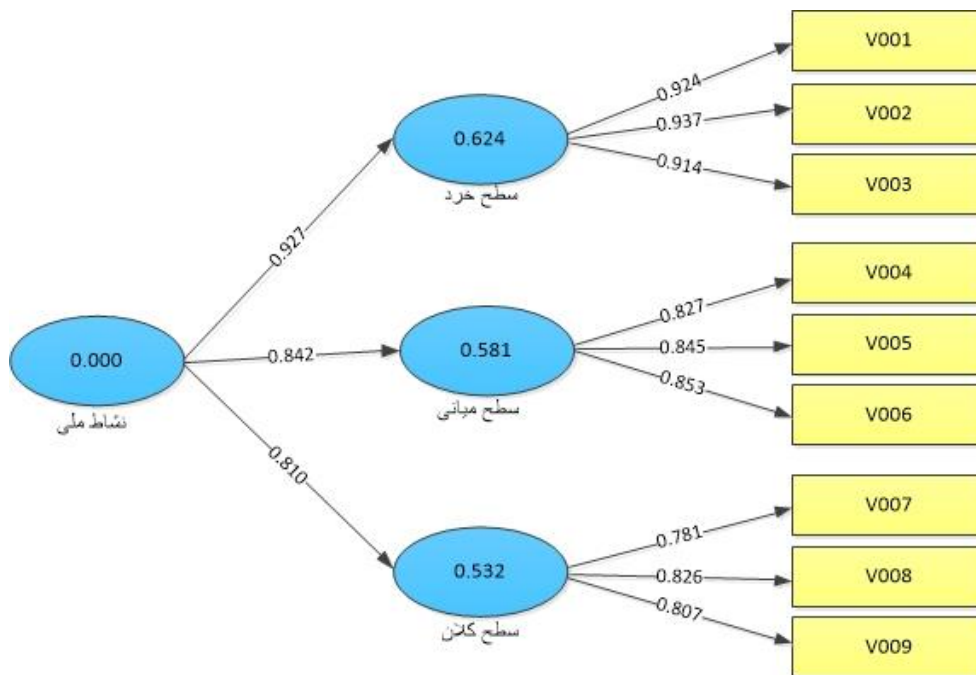
در پایان، فرضیات مدل آزمون شدند. معیار بررسی رابطه بین سازه‌ها در تحلیل عاملی، اعداد معناداری t هستند. در شرایطی که مقدار محاسبه شده آماره t خارج از محدوده ($-۱/۹۶$ تا $+۱/۹۶$) قرار گیرد، در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است و اگر مقدار آماره t داخل این بازه باشد، ضریب مسیر محاسبه شده معنادار نیست و فرضیه آن رد می‌شود. در شکل ۲ با توجه به اینکه مقادیر آماره t برای تمام متغیرها بالاتر از مقدار $۱/۹۶$ است، رابطه بین متغیرها و متغیر مورد نظر معنادار است.

1. RMSEA
2. GFI

شکل ۲. مدل اندازه‌گیری برازش‌شده با تحلیل عاملی تأییدی در حالت معناداری

همچنین، در حالت تخمین استاندارد بارهای عاملی محاسبه می‌شود. هرچه بار عاملی بزرگتر و به عدد یک نزدیکتر باشد، یعنی متغیر مشاهده‌شده بهتر می‌تواند متغیر مکنون یا پنهان را تبیین کند. اگر بار عاملی کمتر از ۰/۵ باشد، رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف نظر می‌شود. همان‌طور که در شکل ۳ نشان داده شده است، بار عاملی همه متغیرها بزرگتر از ۰/۵ بوده و این شاخص‌ها تبیین‌کننده مناسبی برای متغیر مورد نظر است.

شکل ۳. مدل اندازه‌گیری برازش‌شده با تحلیل عاملی تأییدی در حالت تخمین استاندارد

۳.۴. یافته‌های مقایسه تطبیقی نشاط جامعه در ایران با کشورهای خاورمیانه

در این قسمت، براساس شاخص‌های مدل که ارقام مربوط به آنها در شاخص‌های بین‌المللی ۲۰۲۳ موجود بود، به بررسی تطبیقی میزان نشاط در ایران و کشورهای حوزه خاورمیانه پرداخته شد. برای شفاف‌سازی موضوع، به ارائه آمار و نمودارهای گرفته‌شده از «گزارش جهانی شادی» ایران و سایر کشورهای حوزه خاورمیانه اشاره خواهد شد.

جدول ۱. اطلاعات جغرافیایی کشورهای حوزه خاورمیانه

مأخذ: سایت انجمن ایرانی مطالعات جهان <http://iwsa.ir>

زبان	پایتخت	نام کشور	جمعیت (تقریبی)	وسعت (کیلومتر مربع)
فارسی	تهران	ایران	۸۰,۰۰۰,۰۰۰	۱,۶۴۸,۱۹۶
عربی	ریاض	عربستان سعودی	۳۵,۰۰۰,۰۰۰	۲,۱۴۹,۶۹۰
عربی-کردی	بغداد	عراق	۴۳,۰۰۰,۰۰۰	۴۳۸,۳۱۷
عربی	دمشق	سوریه	۲۱,۰۰۰,۰۰۰	۱۸۵,۱۸۰
عربی-انگلیسی	ابوظبی	امارات متحده عربی	۹,۰۰۰,۰۰۰	۸۰۳,۶۰۰
ترکی	آنکارا	ترکیه	۸۴,۰۰۰,۰۰۰	۷۸۳,۵۶۲
عربی	مسقط	عمان	۵,۰۰۰,۰۰۰	۳۰۹,۵۰۰
عربی	کویت	کویت	۵,۰۰۰,۰۰۰	۱۷,۸۱۸
عربی	امان	اردن	۱۲,۰۰۰,۰۰۰	۸۹,۳۴۲
عربی	قاهره	مصر	۱۰۹,۰۰۰,۰۰۰	۱,۰۰۲,۴۵۰
یونانی-ترکی	نیکوزیا	قبرس	۲,۰۰۰,۰۰۰	۹,۲۵۱
عربی	منامه	بحرین	۲,۰۰۰,۰۰۰	۷۶۵
عربی-انگلیسی	دوحه	قطر	۳,۰۰۰,۰۰۰	۱۱,۵۸۶
عربی	صنعا	یمن	۳۵,۰۰۰,۰۰۰	۵۲۷,۹۶۸
عربی	تریپولی (طرابلس)	لیبی	۸,۰۰۰,۰۰۰	۱,۷۵۹,۵۴۱
عربی-فرانسوی	بیروت	لبنان	۶,۰۰۰,۰۰۰	۱۰,۴۵۲

در شکل زیر، نمودار میانگین سطح نشاط در کشورهای خاورمیانه بین سالهای ۲۰۲۲-۲۰۲۰ قابل ملاحظه است. همان گونه که ملاحظه می شود، مقدار محاسبه شده برای نشاط کشور ایران ۴/۸۷۶ است که مقدار چندان مناسبی نیست (مأخذ: گزارش جهانی نشاط).

البته باید توجه داشت که کشورهای سوریه، عمان، کویت، قطر، یمن و لیبی، در این پژوهش آماری نداشتند.

در گزارش جهانی نشاط (شادی) ۲۰۲۳ نیز مؤلفه‌های زیر، به تفصیل بررسی شده است: درآمد، سلامتی^۲، حمایت اجتماعی^۳ (داشتن پشتیبان در شرایط اضطرار)، آزادی در تصمیم‌گیری‌های کلیدی (مهم) زندگی^۴، سخاوت^۵ و درنهایت فقدان فساد^۶. به‌علاوه در این گزارش، کشوری نمادین بنام «دستوپیا»^۷، جهت پرهیز از هرگونه سوء تفاهم و سوء تعبیر ادراکی، صرفاً به‌عنوان داشتن یک معیار مقایسه‌ای معرفی شده است. دستوپیا، کشوری نمادین است که شهروندان آن، کمترین سطح شادی مردم جهان را دارند؛ به عبارتی کمترین امتیاز گرفته‌شده از مؤلفه‌های یادشده: کمترین سطح درآمد جهان، امید به زندگی، سخاوت، آزادی، حمایت اجتماعی و درنهایت بیشترین سطح فساد. شایان ذکر است که کشور خیالی «دستوپیا»، نمادی است در مقابل کشور خیالی آرمان‌شهر یا «اتوپیا»^۸.

در آخرین «گزارش جهانی شادی»^۹، کشور فنلاند همچنان رتبه اول را به خود اختصاص داده است. این صدرنشینی برای ششمین سال متوالی، با امتیاز قابل توجهی پیشتر از همه کشورهای جهان است. دو کشور دانمارک و ایسلند هم در رده‌های دوم و سوم قرار دارند. ده کشور انتهایی جدول یادشده نیز به ترتیب عبارتند از: زامبیا، تانزانیا، کومور، مالاوی، بوتسوانا، کونگو، زیمبابوه،

---

1. Income

2. Health

3. Social support, or having someone to count on in times of trouble.

4. Freedom to make Life Choices “Are you satisfied or dissatisfied with your freedom to choose what you do with your life?”

5. Generosity

6. Perception of Corruption

7. Dystopia

۸. Utopia: یوتوپیا یا مدینه فاضله: توصیف از یک نظام سیاسی بی‌عیب و نقص است. این واژه را

نخستین‌بار در سال ۱۵۱۶، تامس مور، در کتابی به همین عنوان به کار گرفت.

9. The world Happiness Report 2023

سیرالئون از قاره آفریقا و لبنان و افغانستان از قاره آسیا (به ترتیب از جایگاه ۱۲۸ تا ۱۳۷ در جدول)^۱.

بی تردید شکاف عمیقی بین کشورهای رده بالا و رده پایین وجود دارد، به نحوی که آمار در کشورهای رده بالا، بسیار نزدیک به هم و با تفاضلی اندک است. این در حالی است که این امر، در کشورهای رده پایین با فاصله و تفاضل قابل توجهی مشهود است. شاهد این مهم، قرارگیری افغانستان در جایگاه آخر و لبنان، در جایگاه ماقبل آخر، با اختلافی قابل توجه نسبت به هم و نسبت به سایر کشورهای جهان است. بنابراین، در دو جایگاه، رتبه بندی ارزیابی سطح زندگی، به طور قابل توجهی نسبت به هم و نسبت به دیگران متفاوت است؛ فنلاند در جایگاه نخست و افغانستان و لبنان در پایین ترین نقطه. ایران در این رقابت با میانگین سطح نشاط ۴.۸۷۶، در سال های ۲۰۲۲-۲۰۲۰، در میان یکصد و سی و هفت کشور، در جایگاه ۱۰۱ قرار دارد؛ البته بروز پاندمی کوید^۲ ۱۹ را نباید در این بازه زمانی به عنوان یک بحران جهانی نادیده انگاشت؛ حتی در زمان بروز این بحران نیز، کشورهای رده بالا که در راستای حفظ شاخص «ارزیابی سطح زندگی» تلاش می کردند، پایین ترین نرخ مرگ و میر ناشی از این بیماری را داشتند. عکس این قضیه نیز صادق است؛ البته در این میان، کشورهایی بودند که نسبت به ارائه آمار صحیح مبتلایان و متوفیان ناشی از کرونا، استنکاف نموده و مقایسه آماری مربوطه را مخدوش کردند.

براساس گزارش جهانی سال ۲۰۲۳، تفاوت های آماری در نرخ مرگ و میر ناشی از کوید ۱۹ به دو مجموعه از متغیرها اشاره دارند. اولین مجموعه از متغیرها، شاخص های جمعیتی، جغرافیایی و شرایط مواجهه^۳ یا قرارگیری در معرض بیماری در ابتدای انتشار همه گیری ها^۴ است. مجموعه دوم متغیرها، چندین جنبه ساختاری، اقتصادی و اجتماعی را پوشش می دهد.

1. The world Happiness Report 2023, Figure 2.1: Ranking of Happiness based on a three-year-average 2020–2022, p.34-36

2. COVID-19

3. Exposure

4. Pandemic

علی‌رغم معرفی متغیرهای بسیار دخیل در این امر، باید پذیرفت که راه‌کار و فرمول جادویی وجود ندارد و این دولت‌ها هستند که باید راه حلی ایجاد کنند که در ساختار بافت ملی، تاریخی و فرهنگی خود، کارساز باشد.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

امروزه نشاط از عوامل مهمی است که دولت‌ها برای پرورش انسان‌های توانمند مورد نیاز برای پیشرفت و توسعه به آن توجه دارند. انسان‌های بانشاط و پرانرژی، مهم‌ترین موتور محرکه برای پیشرفت کشورها هستند و تجارب کشورهای توسعه‌یافته نیز گویای همین مطلب است. با وجود اهمیت زیاد، هنوز مفهوم‌سازی کاملی از نشاط جامعه وجود ندارد. از این‌رو، در این تحقیق تلاش شد مدلی برای نشاط جامعه طراحی شود. بدین منظور، ابتدا از روش تحلیل مضمون برای طراحی مدل و از روش تحلیل عاملی تأییدی برای اعتبارسنجی آن استفاده شد. همچنین، در پایان به بررسی تطبیقی کشورهای خاورمیانه از نظر سطح نشاط براساس گزارش‌های بین‌المللی با توجه به تعدادی از متغیرهای موجود در مدل تحقیق اقدام شد.

با توجه به یافته‌های تحقیق، سه بعد برای نشاط جامعه شناسایی شد که هر یک دارای ۳ مؤلفه است. برای سطح خرد، سه مؤلفه شامل: نشاط فردی، خانوادگی و شغلی شناسایی شد. نشاط فردی بیشتر بر شرایط روانی و نگرش افراد تمرکز دارد و اینکه بتوانند با آزادی عمل در اجتماع زندگی کنند. نشاط خانوادگی نیز به تجارب افراد و کیفیت و سبک زندگی خانوادگی‌ای که دنبال می‌کنند اشاره می‌کند و اینکه بتوانند با شبکه‌ای از خویشاوندان ارتباط مطلوب داشته باشند، بر سطح نشاط آنها مؤثر است. نشاط شغلی افراد نیز عاملی مهم در نشاط آنهاست. اینکه فرد بتواند به شغلی با درآمد مناسب دسترسی داشته که با علایق و زمینه تحصیلی آنها تناسب داشته باشد، در نشاط افراد مؤثر است؛ البته بازنشستگی به‌عنوان ضمانت آینده فرد و داشتن اوقات فراغت برای تفریح نیز عوامل دیگر مرتبط با شغل افراد جامعه است. نشاط معنوی در پژوهش زکی (۱۳۹۹) و شریف‌زاده و میرمحمدتبار (۱۳۹۶) نیز مطرح شده که در تحقیق حاضر

هم تأیید شد. در تحقیق شوشتری و مزگی نژاد (۱۴۰۰) نیز نشاط خانوادگی مطرح شده که در مدل تحقیق حاضر نیز گنجانده شده است. در پژوهش دیاز هراندز و همکاران (۲۰۲۲)، یکی از ابعاد نشاط مطرح‌شده، بعد شخصی است که تا حدود زیادی با سطح خرد در مدل پژوهش حاضر انطباق دارد.

بعد دوم نشاط جامعه مربوط به سطح میانی است. در این سطح سه مؤلفه نشاط اجتماعی، شهروندی و معنوی شناسایی شد. سطح میانی بیشتر مرتبط با حضور افراد در اجتماع و روابط آنها با دیگران است. نشاط اجتماعی، به کیفیت روابط فرد با دیگر افراد جامعه و حمایت، مقبولیت و دوستی‌ای که از آنها دریافت می‌کند بستگی دارد؛ البته علاوه بر روابط، کیفیت فعالیت و نقش‌آفرینی افراد در جامعه و احساس امنیتی که دریافت می‌کنند نیز در نشاط تأثیر بالایی دارد. نشاط شهروندی نیز اشاره دارد که افراد به‌عنوان یک شهروند تا چه اندازه احساس رضایت دارند. اینکه افراد به خدمات مختلف سلامت و آموزش، مراکز آموزشی و تفریحی و امکانات مختلف برای زندگی مانند اینترنت و محیط زیست سالم و پاک دسترسی داشته باشند، باعث نشاط آنها می‌شود؛ البته افراد انتظار دارند حقوق و حریم خصوصی آنها نیز به‌عنوان شهروند رعایت شود و از انواع خشونت‌ها دور باشند. در کنار این دو مورد، نشاط معنوی سطحی بالاتر از نشاط را مطرح می‌کند که در آن داشتن روابط اخلاق‌مدارانه و نوع‌دوستانه با اطرافیان و همچنین رابطه نزدیک با خداوند در سطح نشاط افراد مؤثر است؛ البته هدفمندی زندگی نیز عاملی تعیین‌کننده در نشاط جامعه است که در سطح فرد و جامعه موضوعیت پیدا می‌کند. متغیرهای ارائه‌شده در تحقیق محسنی و همکاران (۱۴۰۱) انطباق زیادی با مؤلفه نشاط شهروندی در تحقیق حاضر دارد. همچنین، مؤلفه‌های مطرح‌شده در تحقیقات عشایری و جهان‌پرور (۱۴۰۲)، طالب‌زاده شوشتری و مزگی نژاد (۱۴۰۰)، زکی (۱۳۹۹) و دلسیگنور و همکاران (۲۰۲۳) نیز در مدل تحقیق حاضر موجود بوده و البته کامل‌تر شده است.

بعد سوم نشاط جامعه مربوط به سطح کلان است. بعد سوم فراتر از عوامل سطح خرد و میانی و مرتبط با عوامل کلان است که البته افراد جامعه درباره آنها چندان کنترلی ندارند. در این سطح سه مؤلفه نشاط سیاسی، اداری و اقتصادی شناسایی شد. نشاط سیاسی اشاره دارد که شرایط سیاسی کشور از جمله اینکه افراد تا چه اندازه به دولت و نهادهای حاکمیتی اعتماد داشته باشند و احساس هویت ملی کنند، در نشاط آنها مؤثر است؛ علاوه بر این دسترسی به رسانه‌ها و اطلاع از اخبار مختلف و میزان مشارکت در رویدادهای سیاسی نشان از نشاط جامعه دارد. نشاط اداری نیز مربوط به ارتباط افراد جامعه با نهادها و سازمان‌های اداری است که هرچه این ارتباط با کیفیت‌تر و آسان‌تر باشد، در نشاط فردی و جمعی آثار مثبتی دارد. اینکه اولاً افراد به خدمات مورد نیاز خود با حداقل تشریفات و دیوان‌سالاری دسترسی داشته باشند و ثانیاً اینکه بتوانند به شکل الکترونیکی با هزینه و زمان کمتر این خدمات را دریافت کنند، باعث تحلیل کمتر انرژی و نشاط بیشتر می‌شود. همچنین، فساد از هر نوع که باشد باعث دادن ناامیدی و انرژی منفی به افراد می‌شود و به نشاط جامعه آسیب می‌زند. در نهایت، نشاط اقتصادی اشاره دارد که شرایط محیط اقتصادی به این دلیل که مستقیم با زندگی مردم سروکار دارد و محیط جامعه و روابط افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد، می‌تواند بر نشاط مؤثر باشد. تورم کم و قدرت خرید بالا باعث می‌شود افراد جامعه ذهنی آرام‌تر و کم‌تنش‌تر داشته باشند و بتوانند با فراغ بال زندگی کنند؛ البته داشتن بیمه و خدمات تأمین اجتماعی مناسب نیز باعث اطمینان به آینده شده و شرایطی فراهم می‌کند که افراد لذت بیشتری از زمان حال ببرند. بعد کلان کمتر در تحقیقات مد نظر بوده است؛ اما در تحقیق مینهارت و همکاران (۲۰۲۴) مؤلفه نشاط اداری و در تحقیقات لیو (۲۰۲۴) و زکی (۱۳۹۹) مؤلفه نشاط اقتصادی مد نظر بوده که با نتایج تحقیق حاضر سازگار است.

براساس یافته‌های مرحله تحلیل عاملی تأییدی نیز، مدل تحقیق و متغیرها تأیید شدند. همچنین، مقدار ضریب تعیین برای سطح خرد، میانی و کلان به ترتیب ۰/۶۲۴، ۰/۵۸۱ و ۰/۵۳۲ محاسبه شد که مقادیری مطلوب هستند. براساس نتایج مقایسه تطبیقی ایران با کشورهای خاورمیانه نیز، مشخص شد که ایران از نظر نشاط در جامعه در مقایسه با سایر کشورها شرایط

چندان مطلوبی ندارد و سطح نشاط در آن پایین تر از کشورهای چون امارات، عربستان، بحرین، قبرس و عراق قرار دارد. همچنین، براساس یافته‌های مرحله تطبیق نشاط با کشورهای خاورمیانه، از سال ۲۰۱۹ به بعد تا سال ۲۰۲۳، نمرات شاخص شادکامی ایران هرچند به میزان کم، سیر صعودی و افزایشی داشته است. درضمن، شاخص شادکامی ایران در طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۲۳ تفاوت چندانی نداشته و نمره شادکامی ایرانیان در حد متوسط بوده است.

امروزه، نشاط جامعه مسئله‌ای مهم در نگاه دولت‌ها و سیاست‌گذاران در برنامه‌ریزی‌های توسعه است. جامعه‌ای که بانشاط باشد بهتر می‌تواند ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های خود را تبدیل به توانمندی‌های بالفعل کند و انرژی و انگیزه‌ای که بین جامعه و افراد آن جریان دارد می‌تواند هم‌افزایی و تلاش جمعی را محقق کند. جوامع مدرن باور دارند که مهم‌ترین سرمایه آنها، سرمایه‌های انسانی بانشاط و بهره‌ور هستند و بنابراین، ارتقای سطح نشاط جامعه را یکی از اولویت‌های برنامه‌های خود قرار داده‌اند. نشاط جامعه یک علت است برای مجموعه‌ای از معلول‌های ارزشمند در جامعه که از دستاوردهای اقتصادی و توسعه‌ای، تا کاهش آسیب‌های اجتماعی و تقویت بنیان خانواده‌ها را شامل می‌شود؛ البته آن‌طور که نتایج این تحقیق نشان داد باید دانست که برای رسیدن به سطوح بالای نشاط باید ابتدا از سطوح خرد شروع کنیم و این مهم در سیاست‌گذاری‌ها باید لحاظ شود. نکته دیگر قابل تأمل، این است که با توجه به آنچه در این تحقیق حاصل شد، برای داشتن جامعه و افرادی بانشاط می‌توان برنامه‌ریزی کرد و چون نشاط پدیده‌ای چندبعدی است، باید از متخصصان رشته‌های مختلف برای ارتقای شرایط هر یک از ابعاد و مؤلفه‌ها استفاده کرد. نکته دیگر این است که با توجه به اینکه نشاط جامعه پدیده‌ای چندبعدی است، باید تمام ابعاد به شکل هم‌زمان با انجام برنامه‌ریزی‌های مؤثر ارتقاء پیدا کند و توازنی بین رشد نشاط جامعه در کلیه ابعاد وجود داشته باشد؛ به عبارتی ابعاد شکل‌دهنده نشاط جامعه در عین اینکه استقلال مفهومی دارند، باهم مرتبط هستند و با توجه به اینکه نشاط جامعه ماحصل و نتیجه شرایط تمامی این ابعاد است، نمی‌توان تعدادی را رها کرد و به تعدادی توجه

بیشتری داشت؛ البته برخی ابعاد نشاط جامعه شدت تأثیرگذاری بالاتری دارند؛ مثلاً آن گونه که در سالیان اخیر شاهد بودیم، نشاط اقتصادی بسیار مهم است و تأثیر بالایی در سطح نشاط کلی جامعه دارد.

در مجموع، نتایج تحقیق حاضر نشان داد که پدیده نشاط جامعه یک پدیده پیچیده و چندبعدی است که در سه سطح خرد، میانی و کلان قابل تفسیر است. همچنین، الگوی ارائه شده در این تحقیق نسبت به الگوی جهانی و سایر الگوهای ارائه شده برای بررسی نشاط جوامع، بسیار کامل تر و متوازن تر بوده و مجموعه‌ای از شاخص‌ها را شامل می‌شود. تحقیق حاضر ضمن دانش‌افزایی در زمینه مبانی علمی نشاط جوامع، یک الگوی بومی و کاربردی برای بررسی نشاط در جامعه ایرانی ارائه داده که مدیران و برنامه‌ریزان می‌توانند از آن استفاده کنند.

پیشنهادهای زیر در راستای موضوع مقاله حاضر، ارائه می‌شود:

۱. سطح آزادی و استقلال عمل افراد در جامعه ارتقاء یابد تا افراد بتوانند تصمیم‌گیری‌های کلیدی (مهم) زندگی خود را براساس اولویت‌هایی که دارند بگیرند و بستر لازم برای رشد و توسعه آنها مهیا شود.

۲. دولت و نهادهای مسئول، حمایت‌های لازم و بستر مناسب برای ازدواج و زندگی خانوادگی افراد جامعه به‌ویژه جوانان فراهم کنند.

۳. سطح دانش و مهارت افراد جامعه برای بهبود ویژگی‌های فردی و شخصیتی برای مقابله با فشارها و آسیب‌های روانی از جمله استرس ارتقاء یافته و نیز توانایی تقویت ذهنی و روانی برای شادزیستن افراد ایجاد شود.

۴. نسبت به ترویج دین‌داری و اخلاق تلاش شود و نهادهای فعال فرهنگی این مسئله را اولویت خود قرار دهند. همچنین، آموزش و پرورش و نظام آموزش عالی در این زمینه برنامه‌های بلندمدت تدوین و اجرایی کنند.

۵. دسترسی مردم به خدمات سلامت رایگان و بیمه و تأمین اجتماعی بهبود پیدا کند تا مردم از هزینه‌های سرسام‌آور درمان در امان باشند.

۶. نسبت به توسعه مراکز تفریحی و ورزشی به ویژه در شهرهای کمتر برخوردار اقدام و تلاش شود فرهنگ سازی به ویژه در امر ورزش همگانی انجام پذیرد.
۷. فرهنگ جامعه در راستای ارتقای اعتماد بین فردی و ترویج فعالیت های جمعی و مشارکتی تقویت شود.
۸. سازمان های متولی نسبت به سیاست گذاری مناسب برای ایجاد اشتغال مناسب با درآمد کافی و نیز تأمین افراد در دوران بازنشستگی اقدام کنند.
۹. نظام اداری کشور برای بهبود ساختار خود و توسعه خدمات رسانی الکترونیک اقدام کند.
۱۰. نوسانات و شرایط نامساعد اقتصادی مدیریت و کنترل شود تا مردم از این حوزه کمترین آسیب را ببینند و بتوانند نیازهای مادی خود را رفع کنند.

کتابنامه

۱. ابوالمعالی، خ. (۱۳۹۱). پژوهش کیفی از نظریه تا عمل. تهران: انتشارات علم.
۲. احمدی، ع. ا؛ سهرابی، م؛ و محمدی، ع. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین توانمندسازی نیروی انسانی و نشاط سازمانی در کارکنان فرماندهی هواپیمایی ناجا. فصلنامه مدیریت منابع در نیروی انتظامی، ۵ (۱)، ۲۳۶-۲۰۷.
۳. آخوندفیض، ل؛ و ذکائی، م. س. (۱۳۹۵)، تحول معنای شادی در گذار دوره زندگی: پژوهشی در میان زنان شهر کرمان. فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۷ (۲۹)، ۴۱-۱.
۴. آرگایل، م. (۱۳۸۳). روان شناسی شادی. (ترجمه مسعود گوهری انارکی؛ حمیدطاهر نشاط دوست، حسن پالاهنگ؛ فاطمه بهرامی)، اصفهان: جهاد دانشگاهی.
۵. آرون، ر. (۱۳۸۶). مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه شناسی (ترجمه محسن ثلاثی)، تهران: علمی و فرهنگی.
۶. ازکمپ، ا. (۱۳۷۳). روان شناسی اجتماعی کاربردی (ترجمه فرهاد ماهر)، مشهد: آستان قدس رضوی.

۷. آیزنک، م. (۱۳۷۵). روان‌شناسی شادی (حقایق و افسانه‌ها) (ترجمه خشایار بیگی و مهرداد فیروزبخت)، تهران: بدر.
۸. آیزنک، م. (۱۳۷۸). همیشه شاد باشید (ترجمه زهرا چلونگر)، تهران: نسل نو اندیش.
۹. اینگلهات، ر. (۱۳۷۳). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی. (ترجمه مریم وتر)، تهران: کویر.
۱۰. بازرگان هرندی، ع. (۱۳۸۷). روش تحقیق آمیخته: رویکردی برتر برای مطالعات مدیریت. دانش مدیریت، ۲۱ (۴)، ۱۹-۳۶.
۱۱. بالتر، م. (۲۰۱۵). انسان‌ها و نئاندرتال‌ها به احتمال زیاد در خاورمیانه دخیل هستند. sciencemag.org
۱۲. برنز، د. (۱۳۷۹). ده قدم تا نشاط (ترجمه مهدی قراچه داغی)، تهران: پیکان.
۱۳. بهرامی، ف. و مختاری، س. (۱۳۸۵). بررسی رابطه بین شادمانی با میزان کمال‌گرایی دانشجویان اصفهان.
۱۴. پامر، د. (۱۳۸۸). نگاهی به فلسفه (سبک‌کردن بار سنگین فلسفه) (ترجمه عباس مخبر)، تهران: مرکز.
۱۵. پوراکبران، ا. (۱۳۹۳). بررسی نشاط اجتماعی و رابطه آن با میزان رضایت از زندگی و سلامت زنان. همایش ملی جایگاه و نقش زنان در مدیریت جهادی، تربت حیدریه، <https://civilica.com/doc/558834>
۱۶. پورطالب، ن.؛ موسویان النجق، ب.؛ غنی‌زاده، س.؛ و دیلمقانی، ش. (۱۴۰۱). نشاط اجتماعی از دیدگاه روان‌شناسان. رفاه اجتماعی، ۲۲ (۸۷)، ۱۸۳-۲۱۹.
۱۷. تقی‌زاده، ک. (۱۳۸۵). بررسی رابطه رضایت شغلی با شادی و سرزندگی در بین اعضای هیأت علمی دانشگاه علمی دانشگاه اصفهان. (پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد علوم تربیتی)، دانشگاه اصفهان، ایران.
۱۸. جوکار، ب.؛ و رحیمی، م. (۱۳۸۶). تأثیر الگوهای ارتباطی خانواده با شادی در گروهی از دانش‌آموزان دبیرستانی شهر شیراز. روان‌پزشکی و روان‌شناسی بالینی ایران، ۱۳ (۴)، ۳۷۶-۳۸۴.
۱۹. جعفری، س.ا.؛ عابدی، م.ر.؛ و لیاقت‌دار، م.ج. (۱۳۸۳). شادمانی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، میزان و عوامل مؤثر بر آن. طب و تزکیه، ۱۳ (۳)، ۱۵-۲۳.

۲۰. چلبی، م.؛ و امیرکافی، م. (۱۳۸۳). تحلیل چندسطحی انزوای اجتماعی، جامعه‌شناسی ایران، ۵(۲)، ۳-۳۱.
۲۱. خاکی، غ. (۱۳۷۸). روش تحقیق (با رویکردی به پایان‌نامه نویسی). تهران: وزارت فرهنگ و آموزش عالی، مرکز تحقیقات علمی کشور: کانون فرهنگی انتشاراتی درایت.
۲۲. خالدین، م.ع. (۱۳۸۵). شادمانی در قرآن. زبان و ادبیات فارسی. ۳ (۱۰)، ۱۲۶-۱۱۳.
۲۳. دانایی فرد، ح.؛ الوانی، س.م.؛ و آذر، ع. (۱۳۸۸)، روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع، تهران: اشراقی.
۲۴. راسل، ب. (۱۳۵۵). اخلاق و رسالت در جامعه (ترجمه دکتر محمود حیدریان)، تهران: بابک.
۲۵. راشینوف، پ. (۱۳۷۰). بیا که با هم شادی را جست‌وجو کنیم (ترجمه توران دخت تمدن (مالکی))، تهران: روشنگران.
۲۶. ربانی، ر.؛ کریمی‌زاده اردکانی، س.؛ نظری، ج.؛ و رضایی امین‌لویی، ح. (۱۳۸۸). تبیین نشاط اجتماعی در بین اقوام و رابطه آن با هویت جمعی (مطالعه موردی اقوام آذری، کرد و لر). مطالعات جامعه‌شناسی، ۲ (۴)، ۹۵-۱۱۶.
۲۷. ربانی، ع.؛ ربانی، ر.؛ گنجی، م. (۱۳۸۷). رویکردی جامعه‌شناختی به احساس شادمانی سرپرستان خانوار در شهر اصفهان. مسائل اجتماعی ایران، ۲ (۱)، ۷۳-۳۹.
۲۸. رفیع پور، ف. (۱۳۷۸). آنومی یا آشفتگی اجتماعی، تهران: سروش.
۲۹. زکی، م.ع. (۱۳۹۹). فراترکیب پژوهش نشاط اجتماعی در ایران: ارائه چهارچوب و الگویی جامع و یک‌پارچه (بررسی کلیه مقالات ۲۰ ساله علمی پژوهشی سال‌های ۹۸-۱۳۷۸). مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی، ۳ (۳)، ۲۳-۱.
۳۰. زمانی، م. (۱۳۸۷). بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی جوانان ۲۹-۱۵ ساله شهر همدان (پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد علوم اجتماعی)، دانشگاه تهران، ایران.
۳۱. ساروخانی، ب. (۱۳۷۳). درآمدی بر دایرةالمعارف علوم اجتماعی، تهران: کیهان.
۳۲. ستوده، ه. ا. (۱۳۷۸). آسیب‌شناسی اجتماعی و جامعه‌شناسی انحرافات، تهران: آوای نور.
۳۳. سرمد، ز.؛ بازرگان، ع.؛ و حجازی، ا. (۱۳۹۱). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری. تهران: آگه.

۳۴. شارپ، ت. (۱۳۸۹). ۱۰۰ راه به سوی شادی (ترجمه منیژه جلالی)، تهران: البرز.
۳۵. شریف‌زاده، ح؛ میرمحمد تبار، س.ا؛ علی‌پور، ص. (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی در ایران، فراتحلیلی از تحقیقات موجود. *راهبرد فرهنگ*، ۱۰ (۴۰)، ۱۸۰-۱۵۹.
۳۶. شریفی، خ؛ سوکی، ز؛ تقریبی، ز؛ و اکبری، ح. (۱۳۸۹). وضعیت نشاط و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان علوم پزشکی کاشان طی سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵. *فصلنامه علمی-پژوهشی فیض*، ۱۴ (۱)، ۶۹-۶۲.
۳۷. شولتس، دوآن، ۱۳۸۵، روان‌شناسی کمال (ترجمه: گ. خوش‌دل)، تهران: نشر پیکان.
۳۸. طالب‌زاده شوشتری، ل؛ و مزگی‌نژاد، س. (۱۴۰۰). بررسی نشاط اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه: شهر بیرجند). *مطالعات فرهنگی-اجتماعی خراسان*، ۱۶ (۱)، ۳۳-۶۰.
۳۹. طریقه‌دار، ا. (۱۳۷۹). *شرع و شادی (دیدگاه‌های فقهی درباره شادی، رقص، دست‌زدن)*، قم: موسسه فرهنگی انتشاراتی حضور.
۴۰. عابدی جعفری، ح؛ تسلیمی، م. س؛ فقیهی، ا؛ و شیخ‌زاده، م. (۱۳۹۰). تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی. *اندیشه مدیریت راهبردی*، ۵ (۱۰)، ۱۹۸-۱۵۱.
۴۱. عابدی، م. ر. (۱۳۸۳). *شادی در خانواده*، تهران: انتشارات مطالعات خانواده.
۴۲. عشایری، ط؛ و جهان‌پرور، ط. (۱۴۰۲). عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی: فراتحلیل پژوهش‌ها. *راهبرد اجتماعی-فرهنگی*، ۱۲ (۴۶)، ۶۶-۳۱.
۴۳. علی‌رضایی، ن. (۱۳۷۹). *تبیین نقش و جایگاه زن در خانواده در حال گذار در ایران*. (پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد علوم اجتماعی)، دانشگاه تهران، ایران.
۴۴. غفاری، غ؛ امید، ر. (۱۳۸۷). *کیفیت زندگی: شاخص توسعه اجتماعی*، تهران: شیرازه.
۴۵. هزارجریبی، ح؛ آستین افشان، پ. (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی در راستای ارتقای سلامت جامعه، دفتر توسعه و نظارت بر امور عمومی دانشگاه علوم پزشکی.

۴۶. قلاوندی، ح.؛ یارمحمدزاده، پ.؛ بختیار نصرآبادی، ح.؛ سلطانزاده، و.؛ و پاشازاده، ی. (۱۳۹۰). بررسی رابطه نشاط، سلامت روان و رضایت از خانواده در شرکت شیر گاز آذران اصفهان. *فرایند مدیریت و توسعه*، ۲۴ (۳)، ۱۲۸-۱۰۹.
۴۷. کارلسون، ر. (۱۳۸۰). *زندگی شادمانه* (ترجمه پرویز شریفی)، تهران: روان سنجی.
۴۸. کریمی، ی. (۱۳۸۸). *روان شناسی شخصیت*، تهران: دانشگاه پیام نور.
۴۹. کلاهی، علی اصغر، فاطمه قربانی (۱۳۹۰)، نشاط زندگی معلمان شهر بابل، ماهنامه سلامت و نشاط اجتماعی، شماره بهمن
۵۰. کوچکی زاده نسلجی، ع. ا. (۱۳۸۶). *مفاهیم اساسی در علوم اجتماعی*، تهران: بقعه.
۵۱. کیوی، ر.؛ و کاپنهود، ل. (۱۳۷۰). *روش تحقیق در علوم اجتماعی* (ترجمه عبدالحسین نیک گهر)، تهران: فرهنگ معاصر.
۵۲. گار، ت. (۱۳۷۷). *چرا انسان ها شورش می کنند؟*، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۵۳. گلابی، ف.؛ اخشی، ن. (۱۳۹۴). مشارکت اجتماعی و نشاط اجتماعی. *جامعه شناسی کاربردی*، ۲۶ (۳)، ۱۶۰-۱۳۹.
۵۴. گنجی، م. ح. (۱۳۵۷). آمایش زمین به صورت یک منبع طبیعت با نمونه هایی از آسیا. انجمن جغرافی دانان ایران، ۱(۲).
۵۵. گنجی، م. (۱۳۸۳). *تبیین وضعیت دین داری دانشجویان دانشگاه اصفهان* (پایان نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد). دانشگاه اصفهان، ایران.
۵۶. مبینی دهکردی، ع. (۱۳۹۰). معرفی طرح ها و مدل ها در روش تحقیق آمیخته. *فصلنامه راهبرد*، ۲۰ (۶۰)، ۲۳۴-۲۱۷.
۵۷. محتشم، ص. (۱۳۹۱). *بررسی میزان نشاط اجتماعی در شهر بوشهر و عوامل مؤثر بر آن* (پایان نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد جامعه شناسی)، دانشگاه پیام نور، تهران.
۵۸. محسنی تبریزی، ع. (۱۳۷۰). *بیگانگی (مفهوم سازی و گروه بندی تئوری ها در حوزه های جامعه شناسی و روان شناسی)*. *نامه علوم اجتماعی*، ۲ (۰)، ۷۴-۲۵.

۵۹. محسنی، ا.؛ یزدانی، ح.ر.؛ زارعی متین، ح.؛ و عزیزی، ز. (۱۴۰۱). ارائه مدل توسعه نشاط اجتماعی با رویکرد فراترکیب. مدیریت شهری، ۲۱(۶۹)، ۷۱-۸۴.
۶۰. محمدی سوادکوهی، خ. (۱۳۸۹). مفهوم و شاخص های کیفیت زندگی شهری و نقش شوراهای در ارتقای آن. ماهنامه اطلاع رسانی آموزشی و پژوهشی، ۱(۵۵)، ۱۹-۱۶.
۶۱. مرادی، م. (۱۳۸۴). بررسی جایگاه اهمیت و تأثیرات شادمانی در تعلیم و تربیت (پایان نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد علوم تربیتی)، دانشگاه اصفهان، ایران.
۶۲. مرادی، م.؛ جعفری، ا.؛ و عابدی، م.ر. (۱۳۸۴). شادمانی و شخصیت. تازه های علوم شناختی، ۷(۲)، ۶۰-۷۱.
۶۳. مهدی زاده، س. م. (۱۳۸۵). رهیافتی انتقادی به فرهنگ و جامعه نو. رسانه، ۱۱(۱)، ۲۲-۳۵.
۶۴. موسوی، م. (۱۳۸۷). بررسی جامعه شناختی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی در سطح خرد و کلان (پایان نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد علوم اجتماعی). دانشگاه شهید بهشتی، تهران.
۶۵. میتوس، ا. (۱۳۸۵). راز شادزیستن (ترجمه وحید افضلی راد)، تهران: نسل نو اندیش.
۶۶. میرشاه جعفری، ا.؛ عابدی، م.ر.؛ و دریکوندی، ه. (۱۳۸۱). شادمانی و عوامل مؤثر بر آن. تازه های علوم شناختی، ۴(۳)، ۵۰-۵۸.
۶۷. نجمی، ر. ا. (۱۳۸۲). روان شناسی شادی (ترجمه رویا منجم)، تهران: علم.
۶۸. هزار جریبی، ج.؛ و آستین فشان، پ. (۱۳۸۸). بررسی عوامل مؤثر بر نشاط اجتماعی با تأکید بر استان تهران. جامعه شناسی کاربردی، ۲۰(۱)، ۱۱۹-۱۴۶.
۶۹. هزار جریبی، ج.؛ و صفری شالی، ر. (۱۳۸۹). بررسی مفهوم شادکامی اجتماعی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی در استان مرکزی). فصلنامه برنامه ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱(۳)، ۳۱-۷۲.
۷۰. موسوی چلکی حسن. (۱۳۹۲). چرا باید نشاط اجتماعی در جامعه احساس شود؟ [اخبار]. <http://danakhabar.com/fa/news/1157382>
۷۱. ایزدی جیران، اصغر. (۱۳۹۳). مردم چگونه احساس نشاط خواهند کرد؟ [اخبار]. <http://fararu.com/fa/news/189697>

72. Allred, K.D.; & Smith, T.W. (1989). The hardly personality: Cognitive and physiological responses to evaluative threat. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56 (2), 257-266.
73. Al Maktoum, M. B. R. (2017). Reflections on happiness & positivity. Dubai, UAE: Explorer Publishing.
74. Braun, V; & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
75. Kahana, E.; & Suwaed, M. (2009). *Historical Dictionary of Middle Eastern Intelligence*. New York: Scarecrow Press.
76. Larsen, R. J.; & Diener, Ed. (1987). Emotional response intensity as an individual difference characteristic. *J. Res. Pers*, 1(21), 1-39.
77. *National Geographic Family Reference Atlas of the World*. (2006). Washington, D.C.: National Geographic.
78. The original Continents of the World. The List. Worldatlas.com. Archived from on 22 July 2011. Retrieved 25 July 2011.
79. National Geographic Atlas of the World (7th ed.).
80. Washington, DC: National Geographic.1999.
81. ISBN 978-0-7922-7528-2.
82. "Europe" (pp. 68-9); "Asia" (pp. 90-1): "A commonly accepted division between Asia and Europe is formed by the Ural Mountains, Ural River, Caspian Sea, Caucasus Mountains, and the Black Sea."
83. Phu, B; Gow. A.J. (2019). Facebook use and its association with subjective happiness and loneliness, *Computers in Human Behavior*, 92(1), 151-159.
84. Boyatzis, R. E. (1998). *Transforming qualitative information: thematic analysis and code development*, New York: Sage Publications.
85. Bryman, A. (2004). Qualitative research on leadership: A critical but appreciative review. *The Leadership Quarterly*, 15(6), 729-769.
86. Campbell, A. (1981). *The Sense of well-Being in America*. New York: Mc Grow-Hill.
87. Darling, N.; & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: an integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496.
88. Delsignore, G.; Aguilar-Latorre, A.; Garcia-Ruiz, P.; & Oliván-Blázquez, B. (2023). Measuring happiness for social policy evaluation: a multidimensional index of happiness. *Sociological Spectrum*, 43(1), 16-30.
89. Díaz Hernández, E.L.; Brito Brito, P.R.; & García Hernández, A.M. (2022). Happiness and Mental Disorders. *Healthcare*, 10(9): 1781.
90. Diener, E.; Lucas, R. E; & oishi, S. (2005). *Subjective well-being: The science of happiness and life satisfaction*. New York: Oxford University Press.

91. Easterlin, R.A.; & O'Connor, K.J. (2022). Explaining happiness trends in Europe. *ECONOMIC SCIENCES*, 119 (37), e2210639119.
92. El Khatib, M.; Nasser, A.; Alolama, H; & Al Qahtani, R. (2024). Citizen Happiness Indicators and How to improve them through Digital Transformation. *International Journal of Business Analytics and Security (IJBAS)*, 4(2), 123-140.
93. Esch, T. (2022). The ABC Model of Happiness—Neurobiological Aspects of Motivation and Positive Mood, and Their Dynamic Changes through Practice, the Course of Life. *Biology*, 11(6), 843.
94. Falkenburge, L. E. (1987). Employee fitness programs: their impact on the employee and the organization. *Academy of management review*, 12(3), 511-522.
95. Feist, G. J.; Bonder, T. E.; Jacobs, J. F.; Miles, M.; & Tan, V. (1995). Integration top-down and bottom-up structural models of subjective well-being: A longitudinal investigation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 68(1), 138-150.
96. Fereday, J.; & Muir-Cochrane, E. (2006). Demonstrating Rigor Using Thematic Analysis: A Hybrid Approach of Inductive and Deductive Coding and Theme Development. *International Journal of Qualitative Methods*, 5(1), 80-92.
97. Fisher, C. D. (2010). Happiness at Work. *International Journal of Management Reviews*, 12(4), 384-412.
98. Hanafi, I.; & Salsabilla, S. A. (2024). The association between human development and citizen happiness in Indonesia: Study at 34 Provinces of Indonesia. *Gema Wiralodra*, 15(1), 263-274.
99. Helliwell, J; Layard. R.; & Sachs, J. (2016). *World Happiness Report*. New York: Sustainable Development Solutions Network.
100. Hills, P.;& Argyle, M. (2001). Emotional Stability as a Major Dimension of happiness. *Personality and Individual Differences*, 31(8), 1357-1364.
101. Hills, P.; & Argyle, M. (2001). Happiness, Introversion-Extroversion and Happy Introverts. *Personality and Individual Differences*, 30(4), 595-608.
102. Holloway, I.; & Todres, L. (2003). The Status of Method: Flexibility, Consistency and Coherence. *Qualitative Research*, 3(3), 345-357.
103. Huete-Alcocer, N.; López-Ruiz, V.-R.; Alfaro-Navarro, J.L.; Nevado-Peña, D. (2022). European Citizens' Happiness: Key Factors and the Mediating Effect of Quality of Life, a PLS Approach. *Mathematics*, 10(3), 367.
104. Papachristou, I. A.; & Rosas-Casals, M. (2019), Cities and quality of life. Quantitative modeling of the emergence of the happiness field in urban studies. *Cities*, 88, 191-208.

105. Chae, J. (2018), Reexamining the relationship between social media and happiness: The effects of various social media platforms on reconceptualized happiness. *Telematics and Informatics*, 35(6), 1656-1664.
106. King, N.; & Horrocks, C. (2010). *Interviews in qualitative research*, London: Sage.
107. Lincoln, Y.; & Guba, E. (1985). *Naturalistic Inquiry*, Beverley Hill, CA: Sage.
108. Kobasa, S.C. (1982) The Hardy Personality: Toward a Social Psychology of Stress and Health. In: Sanders, G.S. and Suls, J., Eds., *Social Psychology of Health and Illness*, Lawrence Erlbaum Assoc., Hillsdale, 1-25.
109. Krauss, S. E. (2005). *Research Paradigms and Meaning Making: A Primer*, the *Qualitative Report*. 10(4), 758-770.
110. Kubey. R.; & Csikzentmihalyia, M. (1990). Television and the quality of life: How Viewing Shapes Everyday Experience. *Contemporary Sociology*, 20(2), 284-285.
111. Liu, Q. (2024). Factors Affecting the Happiness Index. *Dean & Francis*, 1(5). <https://doi.org/10.61173/b9b67x29>.
112. Matlin, M. W.; & Gawron, V. J. (1979). Individual differences in Pollyannaism. *Journal of Personality Assessment*, 43(4), 411-412.
113. Meynhardt, T.; Strathoff, P.; Bardeli, J.; & Brieger, S. (2024). Public administration contributes to happiness: a study on the relationship between public value and happiness in Switzerland. *International Journal of Public Sector Management*, 37(4), 504-530.
114. Mirzaei, S.; & Zangiabadi, A. (2021). Studying and Complying Dimensions, Indicators and Variables Related to a Happy City. *International Review for Spatial Planning and Sustainable Development*, 9(2), 94-111.
115. Murphy, L. R. (1988). *Workplace interventions for Stress reduction and prevention*.
116. Cooper, C.L.; & Payne, R. (1988). *Causes. Coping and consequences of stress at work*, New York: John Wiley and Sons
117. Physical activity and the incidence of coronary heart disease.
118. Powell KE, Thompson PD, Caspersen CJ, Kendrick JS. *Annu Rev Public Health*. 1987; 8:253-87. doi: 10.1146/annurev.pu.08.050187.001345.PMID: 3555525
119. Myers, D.; & Diener, L. (1996), The pursuit of happiness. *Scientific American*, 274(5), 2-70.
120. Myers, M. D. (1997). *Qualitative Research in Information Systems*. *MIS Quarterly*, 21(2), 241-242.

121. Namey, E.; Guest, G.; Thairu, L.; & Johnson, L. (2007). Data Reduction Techniques for Large Qualitative Data Sets. In Guest G. & MacQueen K. M. (Eds.), *Handbook for Team-Based Qualitative Research* (Pp. 137-162), United Kingdom: Altamira Press.
122. Pradhan, R. K.; Hati, L.; & Kumar, U. (2018). Impact of employee wellbeing on psychological empowerment: mediating role of happiness. *International Journal of Manufacturing Technology and Management*, 31(6), 581-595.
123. Pryce-Jones, J.; & Lindsay, J. (2014). What happiness at work is and how to use it. *Industrial and Commercial Training*, 46(3), 130-134.
124. Scherer, K. A.; Summerfield, A. B.; & Walcott, H. G. (1986). *Experiencing Emotion*. Cambridge: Cambridge University Press.
125. Diener, Ed.; & Seligman, M. (2002) Very happy people. *Psychological Science*, 13(1), 81- 4.
126. Semedo, A.S.; Coelho, A.; & Ribeiro, N. (2017). Authentic leadership and creativity: the mediating role of happiness. *International Journal of Organizational Analysis*, 25(3), 1-46.
127. Strauss, A; & Corbin, J. (1998). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: sage.
128. Veenhoveen, R. (1989). Is Happiness Relative. *Social Indicators Research*, 24(1), 1-34.
129. Veenhoveen, R. (1988). The Utility of Happiness. *Social Indicator Research*. 20(4), 333-354
130. Wan, T.T. (2023). Constitutionalization of Happiness: A Global and Comparative Inquiry. *German Law Journal*, 24(7), 1209–1236.
131. Welzel, C., Inglehart, R. (2010). “Agency, Values, and Well-Being: A Human Development Model, *Soc. Indic Res*, 97(1), 43-63.
132. Wickrama, K. A. S.; Lorenz, FO.; Conger, RD.; Matthews, L.; & Elder, GH. (1997). Linking occupational conditions to physical health through the marital, social and interpersonal processes. *Journal of health and social behavior*, 38(4), 363-375.
133. Yan, S.; Man, L.; Ming, Z.; Xinran, S. (2019). Study on the impact of air pollution control on urban residents’ happiness from microscopic perspective, *Journal of Cleaner Production*, 229, 1307-1318.
134. Zingerle, A. (2000). Simmel on Happiness. *Journal of Happiness Studies*, 1(4), 465-477.